

KÜLTÜREL DERGİ

YIL: I

SAYI: 5 CİLT: I.

OCAK - ŞUBAT 1965

EDEBİYAT

SANAT

FOLKLOR

TARİH

COĞRAFYA

AKTÜALİTE

Başnur Matbaası - Ankara

1 9 6 5

İÇİNDEKİLER

Derneklerimiz	KAFKASYA
Hatti (Hitit)ler	Selâmi KENETOKA
Çerkes Adetleri	SETENAY
Çeçeno - İnguşların Genosidi Hakkında	B. BATIRHAN
Kuzey Kafkasyanın Politik Durumu	Tamar GÜSAR
Kafkas Milletleri	Mahmut KUSKO
Eski Adige (Çerkes) Tarihi	Dr. Vasfi GÜSAR
Kafkasyalıların Medeniyeti	Vahit CANBEK
Kuzey Kafkasya - Rusya Mücadelesi	İzzet AYDEMİR
Kafkasyalıların Hürriyet Mücadelesi H.	B. B.
M. Fetgerey Şöeni	★
Pşimaho Kosok	★
Ayının Ögüdü (Hikâye)	Mahir ÇAĞATAY
Kahraman İmar Şâmil ve Hakkındaki Uydurmalar	Mahmut KUSKO
Unutamayacağımız Günler	★
Kayıplarımız	★
Aktüalite	

KAFKASYA

İKİ AYDA BİR ÇIKAR
KÜLTÜREL DERGİ

YIL : I

SAYI : 5 CİLT : I.

OCAK - ŞUBAT 1965

Sahip ve sorumlu yayın Müdürü
İZZET AYDEMİR

Teknik İşler :
BAYRAM HERGÜNER

Yönetim Merkezi :
Emek Mahallesi 75. ci Sokak
No. 61/5
Bahçelievler - Ankara

Her çeşit yazışma ve abone adresi:
Yenimahalle Muhaç Sok. No.: 9
Ankara

★

Dizildiği ve basıldığı yer :
BAŞNUR MATBAASI

★

ABONE TARİFESİ :
Yıllık Abonesi : 12 T.L.
Yabancı Memleketler : 24 T.L.

★

Gönderilen yazılar ve resimler
basılsın veya basılmasın iade
olunmaz.

Yayın Komitesi gönderilen yazılar-
da gerekli düzeltmeleri yapmaya
yetkilidir.

Dergide basılan tercüme yazılardan
doğacak her türlü sorumluluk
çevirene aittir.

Dergide yayınlanan yazılar kaynak
gösterilmek şartıyla başka yerde
yayınlanabilir.

DERNEKLERİMİZ

Halen Türkiyemizde çalışmalarında bu-
lunan derneklerimiz hakkında çeşitli
tenkitlerde bulunmaktadır. Bu tenkit-
lerin bazıları yersiz ve derneklerin ga-
yesini anlamayan veya anlamak isteme-
yen kimselerden, bazıları da haklı ola-
rak gerçekten samimi olan hemşehrile-
rimizden gelmektedir. Şu anda kuruluş-
larını tamamlayan ve tüzüğünde belirtti-
len amaçlarına el atabilecek duruma yük-
selmiş İstanbul Kafkas ve Ankara Kuzey
Kafkas Kültür Dernekleri mevcuttur. Bu
iki derneğin aşağı yukarı yaklaşık amaç-
larının yanısıra bu derneklerden ilham
olarak kurulmuş Turhal Kafkas Kültür
ve Yardımlaşma ve Düzce, Kafkas Yar-
dımlaşma dernekleri de kendi çaplarında
çalışma devresine girmişlerdir. Bu son
iki dernek hakkında tenkidde bulunabil-
mek için henüz vakit erkendir. Esas ten-
kit konusu olan İstanbul ve Ankara Kaf-
kas derneklerine gelince bunlar hakkın-
da ileri sürülen başlıca şikâyet konusu
da bu derneklerin henüz gözle görünür
olumlu bir varlık gösterememeleridir.
Bu dernekler (Tenkitçilere göre) folklor-
den başka faaliyet gösterememekte ve
tüzüklerinde belirtilen Kafkas kültürünü
tanıtmak ve yaymak yönünden çok kısır
bir durumda kalmaktadırlar. Tenkitlerin
başında gelen bu ve diğer hususlara ay-
rı bir yazımızda cevap vererek okuyucu-
larımızı aydınlatmaya çalışacağız.

O zaman okuyucularımız bu tenkitle-
rin nedenlerini, tenkit eden hemşehrileri-
mizin tenkitlerinde haklı olup olmadı-
rını iyice anlayacaklardır.

KAFKASYA

HATTİ (HİTİT) LER

Selâmi K E N E T O K A

HATTİ (Hitit) ler kimdir? ve hangi millettendir? ne zaman ve nereden gelmişlerdir? Bu soruları cevaplandırmak açıkça görüldüğü gibi kolay bir şey değildir. Bu mesele çok araştırma ve tartışmaya müsâit bir mevzudur.

Tarih bunu, bugüne kadar halledebilmiş değildir. Hususiyle Hattî'lerin dil ve edebiyatları üzerinde araştırma yapanların bu dilden bigane (habersiz) olmaları meseleyi daha da fenaya götürmüştür. Tarihçilerin tarafsız davranmaları gerekirken diller üzerindeki araştırmalarda yaptıkları affedilmez hatâ onların değerlerini düşürmektedir. Bazıları da ihtiraslarına kapılarak sahipsiz (!) buldukları için bu zengin kültürlü medeni milleti kendilerine mal etmek için bir sürü yalan ve iftiradan çekinmemişlerdir.

Arkeolojik araştırmalarla bir milletin tarihini ortaya koymak çabuk ve kolay başarılabilinecek bir iş değilse de tamamiyle imkânsız değildir. Esaslı, ciddi çal.şmağa ve tarafsız hüküm vermeye ihtiyaç vardır.

Hattî'lerin tarihini karanlıkta bırakan sebeplerden biri de bazı müverrihlerin (tarihçilerin) dediği gibi kitabelerini A K A D 'ce yazmış olmalarıdır. Fakat yazının Akadce olmasına rağmen bunların (yani Hattîlerin) Sâmi kavimlerinden olmadığına bütün tarihçiler mütefikdir. Bunun böyle olması ancak, bir milletin can damarını teşkil eden dil hakkında fikir edinebilmeyi ve dolayısıyla milleti tanımayı zorlaştırıyor. Fakat şurası muhakkaktır ki bir millet her ne kadar başkalarının dil ve yazısını kullansa dahi yine orada kendi benliklerini tebarüz ettirecekleri şüphe götürmez bir hakıktır. Bu hususta isim ve unvanları dikkata değer. Fakat esefle söyliyelim bazı Avrupa tarihçileri bunun, cümlelerin her kelimesi için doğru olduğuna inanmış ve bir cümlelerin tahlilinde dört beş dilden faydalanmak istemiş ve İesperanto bir dil vücade getirmiştir. Misal olarak (Khrony) nin Hattîlerin bir kolu olan N E Ş A dili ile yazılmış bir tableti okuyuşunu buraya derç ediyoruz:

Khrozny; Neşa dilinde yazılmış olan tabletlerdeki yazıyı Hind-Avrupa dilleri ile mukayese etmek suretiyle ilk defa Neşa'ce şu «Ugga sal Annanns Eşmi» cümlesini çözmüş ve bunun «Ben kadın Annansım» manasını ifade ettiği neticesine varmıştır. Khrozny bunu çözmeye uğraşırken ideogram olarak kadın manasına gelen (Sal) kelimesini kullanmış ve buna dayanarak ta (Annans) ın bir şahıs ismi olacağı hükümüne varmıştır.

Khrozny; bundan sonra içinde ideogram olarak Sümercede ekmek manasına gelen (NİNDA) bulunan tarihi cümleye geçmiş ve: «NU NİNDA - AN EZATTENİ VADER - Ma EKUTTENİ» cümlesini «şimdi ekmeği yiyorsunuz» suretinde çözmüştür. Khrony; bunu çözerken «NİNDA» kelimesinin sonundaki «An» lafzının yemek mefhumıyla ilgili bir ek olacağını kabul etmiş, bundan sonra «ezatteni» sözünün gelebileceği anlamı araştırmıştır. Bu lafızdaki «Ezzan» ın Almancada yemek manasına gelen (Essen) kelimesine benzemesine dayanarak, bununda yemek manasına geldiğine, cümlelerin başındaki (Nu) kelimesinin de İngilizce (Şimdi) anlamına gelen (new) a benzeterek cümleyi «şimdi ekmeği yiyorsunuz» şeklinde çözmüştür. Halbuki bir dilin bir kaç dil-den yapılmış olmasına (bilhassa o zaman da) ihtimâl yoktur.

Bütün bu diller (Neşaca, Hatice, Hurriçe...) bugünkü Kafkas dilinin muhtelif lehçelerinden başka bir şey değildir. Khrozny ve emsâli Avrupa müellifleri, tarihçileri Hattî dilini kendi dillerine çevirmeye uğraşmadan kendi çevresinde incelemeleri çalışmaları daha verimli olurdu. Çünkü Hattîler; onların dedikleri gibi Avrupa gurubundan değildirler. Onlar Kafkasyalıların kardeşleridir. Aynı soydandırlar. Hattîler Anadolu'da iken Kafkasyalıların Kafkasyada idi. Dilleri de, kültürleri de aynıdır. Din ve inançları, âdet ve ananeleri tamamiyle bir birine benzemektedir. Hattîlere has meziyetlerin aynısını Kuzey Kafkasyada bulmak mümkündür. Hattî'ler, komşu devletlerden farklı olarak evlenme hususunda şu konular ı vaz'etmişlerdir: «Hiç bir kimse annesi, kız kardeşi, halası ve teyzesi, amca ve dayı kızları ile aslâ evlenemezler. Eğer bunlardan biri vuku, bulursa cezası ölümdür» deniliyordu. Halbuki bunlar diğer hiç bir millette yoktu. Mısır ve Asurlar amca ve dayı kızları şöyle dursun, kız kardeş ve anneleriyle evlenirdi.

Kafkasyada ise Hattîlerin bu güzel âdet ve an'aneleri aynen mevcuttur. İslâmiyetin kabulüyle bazılarından ceza kalkmışsa da hâlen bu eski an'anelerine sadakatla hiç bir Kuzey Kafkaslı dayı ve amca ahfadiyle evlenemediği gibi kendi soyuna mensup bir kimse ile de evlenemez. Hepsini hemşire sayarlar.

Misal olarak sade bu bir tanesini zikrettim. Halbuki diğer bütün âdet ve an'aneler de bu şekilde birbirine mutabıktır. Giyinişlerine gelelim: Hattîlerin ucu kıvrık uzun çizmeleri, Kafkasyalıların Lhey dedikleri (bugün de giymekte oldukları) çizmeleri, Hattî'lerin gümüş kamaları ile Kafkasyalıların meşhur gümüş kamçıları, Hattî'lerin serpuşlarıyla Kafkaslıların kalpakları hep birbirinin aynıdır. Dilleride aynıdır. Kayseri de Kaneş (Kültepe) tabletlerinin üzerindeki yazılarda bazı Avrupa müelliflerinin yaptıkları gibi dili eğip bükmeden şakillerin bugünkü karşılığı olan harflerin verilmesiyle saf Çerkes (kabardeyce) isim terkipleri ve bazı büyük diğer kabilelerin isimleri görülür. Misal olarak

Kayseri müzesindeki ve Kültepeden çıkarılan yazıları aynen buraya yazıyorum:

- 1) ΓΥΚ ΡΟΥΦΟ
- 2) ΤΩΚΑΘΗΓΘ
- 3) ΜΟΝΙΔΙΟΝ ΥΚΩ
- 4) ΤΟΝΟΙΚΟ ΝΜΘΤΑ
- 5) ΤΟΥΑ ΓΑΛΜΑΤΟΚΑ ΦΙΟ

Bu harflerin yerlerine Türkçe karşılıkları konulursa aynen şu isim ve terkipler meydana gelir ki Çerkesçedir: «Kık Roufo, Tşkaönik o, Monidyon yikoş, Tonoyko Nmöta, Toyo Kalmetoka Fyo,»

Manaları: (Kık) kelimesi Çerkesçede aşırı cesurlara verilen bir unvandır. (Roufo) şahsın adıdır. II. (Tşkan) şahsın öz adıdır, (Tşkaniko) Tşkan'ın oğlu demektir. III. (Monidyon yikoş) deki Monidyon çerkeslerde maruf bir isimdir, (Koş) de kardeş demektir. (Yikoş) deki (y1) ise izâfet ekidir. Hepsi birlikte (Monidyon'un kardeşi) demektir. IV. (Tono yiko Nimöta) da (Tono) maruf bir isimdir, (Ko) oğul, yiko deki (y1) izafet ekidir. (Tono'nun oğlu Nimöta) demektir. V. (Toyo kalmetokâ Fyo): (Touo kalmet oğlu) veya (Toyo kalmet zade Fyo) demektir.

Şu en ufak bir misal dahi Hattî'lerin dili hakkında fikir vermekte ve bugünkü Kafkaslılardan olduğunu tebartüz ettirmektedir. Arkeolog ve bilginlerin Hattî dilleri hakkında tam bir fikir izhar edememişlerinin sebebi de kendilerin icat ettikleri Hattî Hiyoraglif'inin halen okunamayışındır. Ve (A K A D) alfabesile yazdıkları yazılarda (Akad) dilini kullanmış olmalarıdır. Akad dili okunupmanası anlaşılıyorsa da (Hattî) dili hakkında malumat edinilemiyor. Şüphesiz ki Hattî hiyoroğlifi okunabilidiği zaman Hattî kültürü bütün açıklığıyla ortaya çıkmış olacak ve Hattîlerin Kafkas milletinden olduğu görülecektir. Ve bütün dünya milletleri tarafından takdir ve tasdik edilecektir. Zaten biz onların torunları için onları tanımak zor bir şey değildir. İlkokula henüz giden bir Kafkaslı çocuğa verin, Hattîlerin âdet ve an'anelerini okutun, ister kabartmalardaki Hattî kıyafetlerine baktırın, çocuktan: (Bunlar bizden mi?) yani Kafkasyalı mı?) cevabını alırsın.

Bütün bunlar gösteriyor ki bu iki millet (Hattîler ve Kafkasyalılar) biri birinden ayrılması kabil olmayan bir toplum ve aynı ırktandırlar. Etnografya, arkeoloji, fioloji bilginleri araştırmalarını bu cihetlerden yapsalar çalışmalarının semerelerini daha çabuk elde edeceklerine hiç şüphe yoktur.

ÇERKES ADETLERİ

IV

Çeviren : SETENAY

(Geçen sayıdan devam)

Düğün ve oyunlar günlerce sürer. Bu süre içerisinde güveyinin evinde kalmasına müsaade olunmaz ve o sevgilisini düşünerek bir dinlenme devresi geçirir. Bu tecrit süresi sonunda ise güvey en yakın arkadaşı (sağdıç) ile gelin evine gelir ve damatla gelin kısa bir süre bir arada bırakılır. İlk evlilik süresinin uzun olması sağlık bakımından mahzurlu görüldüğünden güvey gelinin yanında fazla bırakılmaz, arkadaşıyla geri döner. İkinci ziyaret ise bir hafta veya daha fazla bir süre sonunda tekrarlanır. Güveyinin daima yanından ayrılmayan iki arkadaşı onun bir kaçamak yapmasına engel olurlar. Bir hafta sonunda ise gelin güveyinin evine getirilir, bir ay sonunda da gelinle güvey kimseye görünmeden buluşurlar. Güvey halâ evine dönemez ve arkadaşının evinde kalır. Çünkü gece yarısına kadar güveyin evinde düğün devam etmektedir ve güvey kaçamak ziyaretlerini gece yarısından sonra yapar.

Öyle bir an gelir ki artık gelin kocasının ailesine özel bir törenle takdim olunur. O andan itibaren de gelin, oğullarının sevgisi uğruna evini terketmiş bir hanım olarak sevgi ve hürmet görür.

KAÇIRMA YERİNE PARAYLA EVLENME

İngiliz dergilerinde iki gurup subayın kılıçlarının altından gelin ve güveyin geçtiğini gösteren resimler gözden kaçmaz. Bu geleneğin menşeyinin Kafkasya olduğunu bilenler için bu enteresan bir olaydır.

Eğer zengin bir genç binicilik ve cesaretin önem taşımadığını ileri sürerek zenginliğine ve prestijine güvenerek evlenmeğe kalkarsa, bu tip bir evlenmenin gerektirdiği bütün geleneklere uymak zorundadır. Bu geleneklerin şartları da kız kaçırma zamanlarında diğer gençlerin eğlenmek zorunluğuyula çaldıkları şeylerin tazmin edilmesi ve ayrıca delikanlılara kıymetli hediyeler gönderilmesidir. Hediye almayan gençler bu tip evlenmeğe itiraz etmek ve her türlü zorluğu çıkarmak hakkına sahiptirler. İşte birçok gençlerin parayla evlenmeğe yanaşmamalarının sebebi bu tip evlenmenin kendilerine yükliyeceği mali külfetin ağırlığıdır. Son olarak parayla evlenmeği kabullenen genç hazır bulunan kalabalık önünde ve ikisıra halinde dizili gençlerin kılıçlarının altından geçerler. Bu geçiş gençlerin kılıçlarını gelin ve güveyin üzerine indirmeleri sonucu onların gülünç bir şekilde eğilmelerini gerektirir. Bu şekil bir evlenmeden sonra artık güveyin ahfadı şövalyelik ve binicilikle öğrenemez. Bu ailenin çocuğu herhangi bir kımsa ile doğuşmeğe kalkarsa ona babasının evlenirken 20 kılıç altından geçtiği hatırlatılır ve hakaret edilir. Bundan sonra artık o delikanlı yiğitlik hususunda öğrenemez.

Bu gelenek, zenginlik ve prestije bağlanmanın yersizliğini ve gençlerin eğitim ve terbiyesinde iyi plân kurmaya, binicilik ve cesarete önem vermelerinin gerekliliğine inandırır. Eğer herhangi bir genç bu hususları ihmal etmişse ayıplanır ve yalnız kendine değil aynı zamanda bütün ahfadına binicilik ve şövalyelğe dayanan Kafkas toplumunun özüne zararlı dokunmuş biri olması sebebiyle kötülük etmiş sayılır.

İşte Kafkas geleneklerine göre gelin ve güveyin kılıç altından geçmelerinin sebebi ve İngilizlerin aynı şeyi yapmalarındaki gaye? İkiisi arasındaki tezata okuyucularımızın dikkatini çekeriz.

(Devamı var)

KUZEY KAFKASYADAKİ ÇEÇENO—İNGUŞ VE KARAÇAY BALKARLARIN GENOSİDİNİN 21. Cİ YILI MÜNASEBETİYLE

Yazan : B. BATIRHAN

Eski Yunan tarihçesi Heredot (M. Ö. 5-asır) İskitlerin Derbent geçidinden Ön Asyaya geçerken —Çeçen, İnguşler'in yaşadığı— kısmen dağlık, kısmen de ovalık bölgelerden geçtiklerini yazar. (E. I. KrypnoF, Çeçen-İnguş tarihine dair eser : S. 40-41)

Evgeni İgnayeviç KrypnoF; akademisyen, tarih bilimleri doktoru ve arkeolog olup Kafkasyanın eski demir devri tarihinin tanınmış uzmanlarından. Yukarıda işaret olunan eserinde (S. 41) KrypnoF şöyle der: «Roma tarihçisi Strabon (Mİ-lattan az önce) ve daha sonraları yaşamış olan Plutarch Kafkasya halklarını GARGAR'lar adıyla kaydetmektedir ve muhtemelen bunlar Kafkasyanın dağlık sırtlarında Formodont-Terek nehri havzasında, efsanevi Amazonlarla yan yana yaşamışlardır.» Roma tarihçisi Pliniy'de onların burada yerleştiğini ve GARGAR ismiyle tanıdığını yazar.

E. İ. KrypnoF şöyle devam ediyor : «Bahusus bu toplum (GARGAR'lar) şimdiye kadar Kafkasya halklarından VEYNAHLAR arasında yaşamaktadırlar. (Çeçen-İnguş'lar, şimdi bile kendilerine VEYNAH adı verirler.. B. B.) Bu kelime İnguş dilinde «GARGAR, Çeçence, GERGER şeklinde kullanılır. Bu benzerlik de onların birbirlerine çok yakın akraba olduklarını anlatır.»

Akademisyen KrypnoF'un 1960 yılında S.S.S.R ilimler akademisi tarafından yayınlanan 578 sayfalık «KUZEY KAFKASYANIN ESKİ TARİHİ» isimli eserinde belirttiğine göre ünlü heykeltıraş ve Antropolog Gerasimof tarafından Assinof geçidinde meydana çıkarılan ve M.Ö. 5. ci asır öncesine ait bir kadın çehresi arzededen büstteki ifade ile bu gün dağlarda yaşayan Çeçen-İnguş kadınlarının siması arasında tam bir benzerlik mevcuttur.

Bütün bu vesikalar ve diğer deliller (ki yer darlığı sebebiyle tafsilat verilemiyor) gösteriyor ki Çeçen-İnguş'lar bugün yaşadıkları yerlerde bundan birkaç bin yıl öncesindenberi yaşayagelmışlerdir.

Çeçen-İnguşlerin Ruslarla ilk temasları 1781 yılında olmuştur. Rusların Hazar Denizi kıyılarında; Terek nehrinin denize döküldüğü bölgede kesin olarak yerleştiği devrede Çeçen ve İnguşler, Rusların ilk fırsatta kendilerine saldıracaklarını biliyorlar ve daima tetikte bulunuyorlardı.

1785 yılında Çeçenistanda Grozni şehri yakınındaki Aldı aulunda MANSUR (Uşurma) adlı değerli bir yurtsever ortaya çıkarak bütün Kuzey Kafkasyalıları yurt savunması yolunda birliğe çağırmıştır. Aynı yıl Çeçenistan ve Dağıstanda İmam (İslâm prensiplerine dayanan ve Müridizm (1) denilen milli, askeri, politik ve idari bir teşkilâtın lideri ki, bu teşkilâtın kurucusu bizzat Mansur'dur.) Seçilen Mansur'un etrafında Çeçen-İnguşistan, Dağıstan, Kabartay ve diğer Kuzey Kafkasya bölgelerinin değerli kahramanları birleşerek Ruslara karşı mücadele başladılar. İşte bu şekildedir ki Kuzey Kafkasyalı toplumlar arasında, ötedenberi mevcut milli birlik fiiliyat sahasına intikal ederek, politik bir yön kazanmıştır. Mansur 1791 de Batı Kafkasyada (Adige bölgesinde) Anapa'da esir düşmeden önce Ruslara ağır bir darbe indirmiştir. (İmam Mansur hakkında özel bir yazı hazırlanmaktadır.

1818 yılında Çeçenistanda MEİRA BEYBOLAT (Cesur Beybolat) adlı bir önderin yönetiminde Ruslara karşı yeni bir savaş başlamış ve 1828 e kadar sürmüştür.

1834 yılında Dağıstan ve Çeçenistanda imamlığa Şeyh ŞAMİL seçildi. Şamil daha önce Gazi Muhammet Molla ve Hamzat (2) Bek'in imamlıkları zamanında Ruslara karşı kahramanca çarpışmıştı. Gazi Molla'nın savaşta kahramanca ve Hamzat Bek'in de bir suikast sonucunda şehadetleri sonucunda imam seçilmiş



Gerasimof tarafından Assinof kazılarında meydana çıkarılan
Çeçeno-İnguş kadın başı heykeli (M.Ö. 5. Asır)

ve Çeçenistanın Venedo yakınındaki Dargo köyünü merkez yaparak karargâhını buraya kurmuştu. Şamil Rusların en seçkin ordularına karşı büyük bir inat ve başarıyla tam 25 yıl çarpıştı. 1859 yılında ise bütün Rus ordularının üzerine sevk edilmesi sonucunda savaş gücü kalmayan büyük lider Prens Baryatinsky kuvvetlerine esir düştü. Bu suretle çarlık Rusyasının işgali altına giren Çeçenistanda 1877-78 Türk-Rus savaşı sırasında Ali Bek Hacı'nın önderliğinde milli bir isyan patlak verdi. Çabucak Dağıstan'a sırayet eden bu isyan üstün Rus kuvvetleri tarafından bastırıldı. Birçok ileri gelen Çeçen-İnguş ve Dağıstanlı idam ve Rusyanın iç bölgelerine sürgün edildiler.

20. nci yüzyılın başlarında Abrek Zelimhan Rus boyunduruğuna karşı tam 13 yıl hürriyet mücadelesi yaptı. Çeçenistandaki Rus yöneticilerinden yarbay Dobrovolsk, albay Golayef, Grozny bölgesi komutanı Andrenikol v.s. hep Zelid hanın kurşunlarıyla katledildiler ve Zelimhan vatanı uğrunda şehit aldı. (1913)

Yine Çeçen-İnguş bölgesinde 19. cu asır sonlarında ve 20. ci yüzyıl başlarında Şeyh KUNTA HACI, BATAL HACI vs. gibi yurtseverlerin yönetiminde halkı insafsızca taciz eden Rus yöneticilerine karşı ayaklanmalar devam etti. Görülüyor ki Çeçen-İnguş halkı çarlık Rusyasına karşı hiçbir zaman boyun eğmemiş ve onun hakimiyetini tanımamıştır. Her fırsatta isyan ederek hürriyet savaşına devam edeceğini ispat etmiştir.

1917 yılında Rusyada çarlık idaresi çöktü ve kargaşalık devresi başladı. Aynı yılın Ekiminde hükümet merkezi Petersburgta başta Lenin olmak üzere Bolşevikler hükümeti ele geçirdiler. Çeşitli milletlerden meydana gelen eski çarlık halklarına istiklâl verileceği vaad edildi. Çeçen-İnguşler de diğer milletler gibi kendi milli egemenliklerini korumayı tasarladı ve bu amaçla 11.Mayıs.1918 de Dağıstan'ın Temirhan Şura şehrinde diğer Kuzey Kafkasyalı toplumlara birlikte «KUZEY KAFKASYA DAĞLILARI CUMHURİYETİ» Hükümetini kurdular. Abdulmecit Çermoy başkanlığında kurulan bu hükümet daha ziyade Dağıstanlılar ve Çeçenlere dayanıyordu. (Çok kısa bir süre devam eden bu cumhuriyet Çeçenler ve diğer bütün Kuzey Kafkasya dağlıları için en mutlu bir devreydi).

Kısa bir süre sonra bolşeviklerle merkezi Rusyada çarpışan çarlık taraftarı general Denikin Moskovaya yaklaşmış olan ordusunun büyük bir kısmını geri çekerek Kuzey Kafkasya Cumhuriyetini devirmek amacıyla ve general Liyahof komutasındaki tank top ve uçaklarla teçhiz edilmiş birliklerini Kuzey Kafkasya üzerine sevketti. 1919 yılının Ocak ayında Denikin kuvvetleri İnguş bölgesine girdiler. Şiddetli savaşlar sonunda her bakımdan çok üstün kuvvete sahip Rus kuvvetleri Dolakova ve Kantışevo isimli iki İnguş köyünü zaptettiler. Ağır kayıplar pahasına general Liyahof kuvvetlerini Çeçenistan bölgesine sevketti. Fakat burada da büyük bir mukavemetle karşılaşarak, kuvvetlerinin büyük bir kısmını feda etmek pahasına Grozny şehrini alabildi. Liyahov'un yerine atanan general Erdeli ise merkezi Çeçenistanda duruma hakim oldu, Rusların Dağıstana yaklaşmaları sonucunda da Kuzey Karkasya hükümeti bütün idari sorumluluktan vaz geçti. Bu suretle bazı ufak, tefek ayaklanmalar hariç bütün Kuzey Kafkasya bölgesi çarlık generali Denikin'in idaresi altına girdi. Bu arada Çeçen ve İnguşların yaşadığı dağlık bölgelerde önemli isyan hareketleri başlayarak kısa zamanda gelişti. Çeçenistanda Uzun Hacı, İnguşlarda Tarko Hacı Ruslara karşı harekete geçtiler. General Erdeli Uzun Hacıya karşı bir harekette bulunamadı, fakat İnguşların Ekacevo ve Surhohi adlı iki köyünü yakıp, yıktı. General Erdeli'nin bu kanlı hareketleri devam ederken Kuzey Kafkasyaya komünist Rus ordu birlikleri girdi. Çarlı Denikin kuvvetleri kovuldu ve duruma komünistler hakim oldu.

Başlangıçta komünist idare halka karşı çok yumuşak davranıyordu; halk da durumunun düzeleceği ümidiyle onlardan memnundu. Fakat kızıl Ruslar çok geçmeden kendi sert usullerini uygulamaya koyuldular. Halkın ileri gelenleri idam edildi, hapis ve sürgün cezaları birbirini takip etti, silahlar toplandı, kollektif çiftlikler kurulmaya başlandı. Bu olaylar karşısında halkın gözü açıldı, protestolar başladı, eskiden olduğu gibi emirlere itaatsizlik ve hürriyet uğrunda mücadele şerefli bir vazife haline geldi. Hatta halk arasından birçok kimsenin komünist idareye karşı fiili olarak mücadeleye giriştiği görüldü. Özellikle Pligef köyünden Hakkı Kotiyef'in oğlu Mecit, Abrek olarak Ruslara ağır darbeler indirdi. Fakat o da çarlık devrindeki abreklerin akibetine uğradı.

Durum ikinci dünya savaşında Almanların Çeçen-İnguş sınırlarına yaklaşmasına kadar böyle süregeldi. Almanlar bu bölgeye girmeden geri çekildiler. İşte bundan sonradır ki Çeçen-İnguş tarihinin en korkunç devresi başladı, ve bunun müsebbibi de aslen Kafkasyalı olan hunhar Stalindi.

1946 yılının yaz aylarında Amerikanın Associated Pres ajansının bültenlerinde Çeçen-İnguş, Karaçay-Balkar, Kırım Tatarlar, Kalmuklar ve Volga boyu Almanlarının kanlı bir şekilde imha ve tehcir edildiği hususunda geniş bir haber yayınlandı. Bu kanlı olaylar hakkındaki haberler Türk basınında, özellikle Cumhuriyet gazetesinde de ele alındı. Cumhuriyet gazetesi yazarı Abidin Daver bu

konuyla ilgili makaleler yazdı. Daha sonraları da bu milletlerin imha faciası hakkında tafsilatlı haberler yayıldı. Sosyalistçeşky Vestnik dergisinin 9. cu sayısında Çeçen İnguşların imha olayının görgü şahidi A.J. tarafından anlatılan şekli şöyle: «Sovyet rejimi devrinde dağlarda daima partizanlar saklanmış ve bunları köylüler himaye etmişlerdir. Çeçen-İnguş cumhuriyetinin lağvından sonra (Groznenkaya Pravda) gazetesi bir defasında şu haberi yayınlamıştır: Sovyet rejiminin kuruluşundan bu yana bu ülkede 20 bin'e yakın komünist memur dağılı partizanlar tarafından öldürülmüştür. Herhalde orada küçük de olsa mücadele hamleleri durmuş değildir.» Ve yazı şöyle devam ediyor: «23 Şubat kızıl ordu gününde birçok crdu birlikleri Çeçenistana çıkageldiler, köylere dağıldılar. Aynı akşam bütün köy meydanlarında ateşler yakıldı ve Rus askerleri ateşler etrafında şarkı söyleyip dansetmeğe başladılar. Bu durumdan şüphelenmeyen köylüler de ateş etrafındaki toplanmış Rusları seyrediyorlardı. Bu sırada askerler köylülerin etrafını sararak bütün erkekleri yakaladılar. Çeçenlerin bazılarının üzerlerinde küçük silâhlar bulunuyordu, bunlar derhal Ruslarla çarpışmağa başladılar. Söylentilere göre o gün ve o günü takip eden günlerde beşbinden fazla insan öldürülmüştür.» Gözlemci sözlerine, şöyle devam ediyor. «Dağ köylerindeki Çeçen ve İnguşleri, kendilerine has bir durumları vardır. Hiçbir modern silaha sahip olmamakla beraber ellerindeki bıçak ve kamalarla Rus askerlerine saldırmış, onları öldürmüş ve kendileri de ölmekten çekinmemişlerdir. Bu sebeple dağlık bölgedeki bütün halk toplatılmış ayrıca partizanların köylerden yardım görmelerini önlemek amacıyla da bu köyler tamamen yakılıp yıkılmıştır.»

Eu feci olayı Rusyadan Avrupaya sığınan ve İngilterede yerleştikten sonra bütün açıklığıyla Kafkas dergisinin Şubat 1952 6/7 sayısında «BU NASIL OLDU» başlıklı yazıyla açıklıyan ve claya bizza şahit olan Kuzey Kafkasyalı Albay TOKAYEF'ten dinleyelim: «Ta 1943 yılındanberi Kuzey Kafkasya, özellikle Çeçen-İnguş bölgesi NKVD (Siyasi tedhiş teşkilâtı) askeri polis kuvvetleriyle doldurulmaya başlanmıştı. Ertesi yıl isı Kızıl ordu günü dolayısıyla mitingler düzenlenmişti. BU NASIL OLDU? Misal olarak bir Çeçen-İnguş köyünde olanları tasvir edelim. Siyasi polis kıyafetiyle kürsüye gelen NKVD albayı yüksek sesle şöyle haykırdı: Hareket başlamadan evvel şunu haber vereyim ki bulunduğumuz miting yeri NKVD askerleri tarafından sarılmıştır. Kaçmağa teşebbüs edenler hemen şuracıkta kurşuna dizileceklerdir.

Fakat halk ne olduğunu neden bahsedildiğini kestirememişti ki albay elini başının üzerinde bir daire çizercesine çevirdi. Eu işaret üzerine derhal makinalı tüfeklerin korkunç patlamaları albayın sözlerini doğruluğunu ispatladı. Arkadan da ellerindeki otomatik silâhları halka çeviren askerlerin ortaya fırladığı görüldü. Ellerindeki kamalarıyla albayın üzerine hücum eden birkaç kişi ise otomatik silâhlarla hemencekik orada biçildiler. Kaçmak isteyen birkaç kişi ise kurşunlarla delik deşik oldular. Genç bir İnguş kamasıyla askerlerin üzerine atıldıysa da o da oracıkta can verdi. Bir elinde tabanca olan albayın diğer elinde Polit büro ile devlet savunma komitesinden alınan kararların metni vardı. Albay sözlerine şöyle devam etti: «Stalin'in makul ve hikmetli politikası çok çeşitli milletlerden kurulu bu sosyalist ülkemizde sizlerin refah ve mutluluğu için herşeyi hazırlamıştı... Toplantıda bulunanlar bu nutku sessizce dinliyorlardı. Ne zaman albay Çeçen-İnguşları Almanlara yardım etmekle suçladı, işte o zaman onlar hep bir ağızdan itiraz ettiler: «Yalan, uydurma! Biz hiçbir zaman Almanlara yardım etmedik! Onlar da sizin gibi müstevli olduklarından onlara karşı da çarpıştık!»

Nazilerle savaşırken sol kolunu yitirmiş olan ve toplantıya üniformasıyla

katılmış bulunan uzun boylu bir İnguş binbaşısı ön sıralarda duruyordu. Albayın dehşet saçan sözlerini sessizce dinledikten sonra, orada öldürülen ve yaralananlara bir göz atarak önünde duran gözü yaşlı bir kadının omuzunu okşadı. Sonra kürsiye yaklaşarak albaydan söz istedi ve cevap beklemeyen: «Vatandaşlarım, gördüğünüz gibi kardeşlerinizden biri olan ben sol kolumu savaşa yitirdim. Bütün Kafkasyalılar gibi ben de yurdumun savunması yolunda kanımı ve canımı esirgemedim. Bugün ise bizleri, yeni doğan çocuktan tutunuz da en yaşlısına kadar vatana ihanetle suçluyorlar. Bu alçakça bir yalandır. Biz vatana hiçbir şekilde ihanet etmedik. Bize ne yapmak istediklerini duyuyor musunuz? Bize nasıl muamelede bulduklarını kendi gözlerinizle görüyorsunuz. Çarlık devri Rusyasında bize neler yaptıklarını hatırlıyorsunuz. Sovyet hükümeti devrinde de bize neler yaptıklarını unutmuyacağız.» Albay o.na susmasını emretti. Fakat o üzerindeki bütün nişan ve madalyalarını kopararak cellat albayın ayaklarına attı, ve haykırdı: «Silah başına kardeşlerim, tenimizde can varken kendimizi cellatlara diri, diri teslim etmeyeceğiz!»

Cellat albayın tabancasından çıkan kurşunlar kahraman binbaşısı yere serdi. Bu manzara karşısında çılgına dönen bir kadına elbisesinin göyüs kısmını yırtarak albaya doğru ilerledi ve haykırdı: «Rus vur, beni de vur!» O'nu da makineli silahlarla delik deşik ettiler. Toplantıda bulunanların birçoğuları da aynı akibete uğradılar. Eu korkunç ve kanlı bir toplantıydı.»

Sağ kalanların vagonlara doldurularak bilinmeyen bölgelere gönderildiklerini, yollarda sayısız küçük çocukların anne kucağında can verdiğini ve trenlerden yollara atıldığını tasvir eden TOKEYEF yazısına şöyle devam ediyor: «Bu işe memur edilenler çok gaddar insanlardı. Uzun tren katarlarının içinde tahrik edilen sürgün Çeçen-İnguşlerin yürek parçalayıcı feryatları tren gürültülerine karışıyordu. Trenlerin kapıları dışardan kilitli ve mühürlüydü. Kapılarda silahlı Rus askerleri nöbet tutuyor içerde ise MAGRUR VE DÜŞMANA ASLA BAŞ EĞ-YEN ASIL ÇEÇEN İNGUŞLAR AĞLIYORDU; AKBAŞLI KAFKAS DAĞLARI AĞLIYORDU, AYNİ ANDA BÜTÜN KARLEŞ CUMHURİYETLER AĞLIYORDU.» (Bu acı haberi duyunca bütün dünyada, bilhassa orta doğuya göç etmiş bulunan Kuzey Kafkasyalılar da az ağlamadık. B.B.)

Bu korkunç ve utanç verici faciayı idare eden ve o zaman hiç tanınmamış biri olan Gen. Serof Stalin'in en gözde adamları durumuna yükseldi. Bu cellat Stalinin ölümüne kadar her türlü nimetten istifade etti.

Çeçen-İnguş bölgesinden Rusiardan önce birçok kuvvetli kavimler gelip geçmişlerdi. (İskitler, Kimmeriler, Eski Albanlar vs.) Meşhur Asya fatihi Timur da bu ülkeye girmişti. Fakat bunlardan hiçbiri halkı imha etmedi. Ve yurtlarını elerinden almadı. Buna rağmen medeniyet ve Humanizim asrı olan şu 20. ci yüzyılda Stalin gibi zalim ve Tiran bir cani bir kalem hareketiyle tarihte eşi görülmemiş olan bir cinayet işledi.

Tarihin belli, başlı bir milleti olan Çeçen-İnguşler 13 yıl sürgün hayatı yaşadılar. Tiran Stalin öldükten sonra Sovyet hükümeti 9.Ocak.1957 tarihinde sürgünlerin geri dönmesi için karar aldı. Fakat buna rağmen Çeçen-İnguşlerin bir kısmı halâ sürgündedir.

Herşeye rağmen soydaşlarımızın yurtlarına iadesi hakkında bir karar alınmasını Çeçen-İnguşler sevinçle karşıladılar ve bundan dolayı zalim Stalin'in yerine geçen Kruşçov'a karşı düşmanlık duymadılar.

- (1) Müridizm Hakkında bak : Kafkasya Sayı : 3 S. 12
(2) İmam Hamzat » : Aynı ESER Sayı : 3. S. 21

KUZEV KAFKASYANIN POLİTİK DURUMU

III

(Geçen sayıdan devam)

Çeviren : Tamar GÜSAR

Fakat sürgünden sadece 225.000 kişi dönmüştür. Geçen yaz Sibiryalı bir Rus Eatılı bir arkadaşı ile konuşma arasında Kuzey Kafkasyalıların Sibiryada «Sinek gibi öldürüldüklerini» söylemiştir. Eski durumlarına iade edildikten sonra memleketlerine dönenler şimdi Rusların yerlerine alınmışlardır ve fabrika ile kolektif çiftliklerde insan gücü havuzu olarak barakalarda yaşamaktadırlar.

Kuzey Kafkasya, Moskova tarafından aşağıdaki altı bölüm halinde düzenlendi: (Nüfus rakamları 1959 sayımına göre):

1 — Dağıstan Muhtar Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti: Kafkas dağları ile Hazer denizi arasında yer alır. Yüz ölçümü: 19,415 mil kare nüfus 1,063,000. Baş şehri Mahaç-Kale. Büyük baş hayvan ve koyun yetiştirilir, Buğday ekilir, bahçecilik ve bağcılık yapılır, petrol ve gaz çıkarılır, yiyecek ve metal endüstrisi vardır. Eski el işleri (halılar) da devam etmektedir.

2 — Çeçen-İnguş Muhtar Sovyet Cumhuriyeti: Merkezi büyük kafkasların kuzey tepelerinde kurulmuştur. Yüz ölçümü: 7450 mil kare, nüfus 711,000, daha çok Çeçen-İnguş ve Ruslar. Baş şehri Grozni. Grczni Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinin en önemli petrol merkezlerinden biridir.

3 — Kuzey Osetin Muhtar Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti: Asıl Kafkas bölgesinin ortalarının kuzey tepeleriyle denizcilige müsait Terek nehrinin karşısında yer alan bir düz arazidir. Yüz ölçümü 3280 mil karedir. Nüfus: 451,000, daha çok Asetinler, alakalı Kafkas etnik grupları ve Ruslar yaşarlar. Baş şehri Ordzhonikidze. Kurşun, çinko gümüş ve petrol depoları vardır. Buğday ve mısır Ekilir, bahçecilik, koyun ve büyük baş hayvan yetiştiriciliği yapılır. Endüstrisi demir olmayan madencilik, petrol çıkarma ve yiyecek (peynir dahil) dir.

4 — Kabarday-Balkar Muhtar Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti: Ana kafkas bölgesinin kuzey tepelerini ve Terek nehrinin batısındaki alçak araziye kaplar. Yüz ölçümü: 4825 mil kare nüfusu: 420,000 dir. Ve Çerkesler, Balkarlar, Asetinler ve Ruslardan teşekkül etmiştir. Baş şehri Nalçik, zengin maden depoları (molibden, Tungsten, çinko kurşun) altın, platin, demir ccakları, arsenik, kömür ve inşaat malzemesi bulunur. Çeşitli yiyecek edüstrisi, büyük baş hayvan ve koyun yetiştiriciliği de mühimdir.

5 — Karaçay-Çerkes Muhtar bölgesi: Stavropol bölgesinin bir kısmı Kuzeydeki alçak arazi stepleri ve güneyde kafkasya eteklerini sarar. Yüz ölçümü: 5500 mil kare nüfus: 277,000. Çerkesler, Karaçay, Abaza, Nogay ve Ruslardan müteşekkildir. Baş şehri Çerkesk. Ürünleri bahçecilik ve hayvan yetiştiriciliğidir.

6 — Adige Muhtar bölgesi: Krasnodar arazisinin bir kısmı, Krasnodarın karşısında Kuban nehrinin sol kenarında ve asıl Kafkas kısmının eteklerinde yer alır. Yüz ölçümü: 1700 mil kare, nüfus 236,000. Çerkeslerden, Ruslardan, Ukraynalılardan meydana gelmiştir. Baş şehri Maykop, Buğday, mısır, ay çiçeği, büyük baş hayvan, ve At yetiştirilir ve yiyecek, tahta işlemeciliği, endüstrisi vardır.

Bu altı kısım beraberce 42810 mil kare genişliğinde ve 3208,000 nüfusludur ki bunun 2336,000 yerli Kuzey Kafkasyalıdır. XVIII. inci yüz yılda Kuzey Kafkasyanın nüfusu 5,000,000 du; normal bir nüfus artışının bu sayıyı şimdiye kadar dört misli yapması lazımdı. Halbuki yarılanmamıştır. Buda dünyanın önünde kendini kolonyal insanların şampiyonu olarak gösteren bir siyasi sistemin elinde olmuştur.

BİTTİ

(Problem. Münih, 15.Eylül.1932 sahife 72) den

KAFKAS MİLLETLERİ

I

Yazar: Mahmut KUSKO

Bu yazıda geçen rakamlar 1959 yılında Sovyet Rusya'da yayınlanan istatistiklere dayanmakta olup Sovyetler Birliği İlim Akademisi tarafından 1960 yılında Moskova'da neşredilen «NARODI KAVKAZA» (Kafkas Milletleri) adlı kitapta alınmıştır.

Siyasi-İdari Taksimat ve Nüfusu

Çarlık devrinde başlayan ve bilhassa «Büyük Oktober» ihtilâlinde sonra Komünist Partisi tarafından Kafkasyalılara karşı uygulanan baskı ve imha politikası bütün şiddetiyle tatbik edilmiştir. Bu politikaya ve Sovyet idaresine karşı zaman zaman baş gösteren mukavemet hareketlerine son vermek için Ruslar Kafkas birliğini yıkarak ayrı, ayrı ufak muhtariyet bölgeleri kurmuş ve aynı dil, din, örf ve adetlerine bağlı olan milletleri birbirinden uzaklaştırmışlardır. Bundan başka iskân politikasına da hız verip Rus ve Kazakları Kafkasya'ya göndererek boş araziler üzerinde köy ve kasabalar kurmuşlardır.

Kuzey Kafkasya milletlerinden: Kabartay-Balkar, Dağıstan, Kuzey-Osetin, Çeçen-İnguş Muhtar Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri; Adıgey, Karaçay-Çerkes Muhtar Eyaletleri R.S.F.S.R. (Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti) ne bağlanmıştır. Kafkasyanın en büyük milletlerinden Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan sözde birer «müstakil» Cumhuriyet addedilmiştir. Karabağ muhtar Eyaleti Azerbaycana, Abhazy Muhtar Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, Acaristan Muhtar Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti ve Güney Osetin Muhtar Eyaleti ise Gürcistana bağlanmıştır.

Sovyet Hükümeti, kendi esir kolonilerini serbestlik şansı vermedikçe milli hürriyetin avukatı imiş gibi gözükmekten ileri gidemez.

Kafkasya'nın yüzölçümü bütün Sovyet Rusya'nın yalnız Ellide biri kadar olmasına rağmen Sovyet Rusya nüfusunun % 8,5 (17 milyon 812 bin) burada yaşamaktadır. Bunlardan % 41,5 şehirlerde ve % 58,5 ise çiftçi olup Tarım işleriyle meşguldirler. Böyle olmasına rağmen sanayinin geliştiği bölgelerde şehirlerdeki nüfus nisbeti yüksektir. Kuzey Osetin muntkasında % 53, Ermenistan'da % 50, Azerbaycan'da % 48 dir. İşaret etmeğe değer başka bir husus ta, Sovyet Rusya'nın 110 e yakın büyük şehir arasında altı Kafkas şehiri yer almaktadır. Bunlar: Baku, Tiflis, Erivan, Krasnodar, Grozni ve Ordjenikidze dir. Bunlardan başka Kafkasya'da nüfusu 50 bini aşan 22 şehir mevcuttur.

Kafkasya'nın yer altı ve yer üstü zenginliklerinden faydalanmak, ve bu bölgeyi sür'atle sömürmek amacı ile bu şehirlerde çok sayıda fabrikalar kurulmuştur.

Kuzey ile Güney Kafkasya'nın yüzölçümü ve nüfus durumu, 1959 istatistikli neticelerine dayanılarak mukayese edildiği zaman bir değişik fark göze çarpar. Kuzey Kafkasya'nın yüzölçümü 254 bin 300 km. kare ve nüfusu 8 milyon 295 bin dir. Güney Kafkasyanın yüzölçümü ise ancak 186 bin 100 km. kare iken bütün Kafkasya nüfusunun yarısından çoğu yani (9 milyon 517 bin) burada yaşamaktadır. Güney Kafkasya'nın nüfus kesafeti yüksektir, kilometre kareye 51,2 kişi düşmektedir, Kuzeyde ise 32,7 kişi dir. Yalnız, hayvancılık yapılan dağlık bölgelerde durum çok değişik olup bir kilometre kareye düşen adet 6-7 kişiyi geçmez.

Kafkasya'da yaşayan Rusların sayısı 6 milyon 800 bin den fazladır. Bunlardan 5 milyon 900 bini Kuzey Kafkasya'da, geri kalan 900 bini ise Güney Kafkasya'da yaşamaktadır. Güney Kafkasya'ya nazaran Kuzeyde yerleşen Rusların sayısının bu kadar farklı oluşunun iki sebebi vardır: Birincisi-Kuzey Kafkasyalılar gerek Çarlık devrinde ve gerekse bugünkü rejime karşı daha çok ve sürekli mu-

kavemet göstermişlerdir. Buradan zaman zaman Sibiryaya veya mahrumiyet bölgelerine sürülen Kafkasyalıların yerine Ruslar yerleştirilmiştir. İkincisi Kuzey Kafkasyanın her bakımdan hayat şartlarının daha çok elverişli oluşudur. 1913 den 1959 yılına kadar buralara iskân edilen Ruslar da dahil Kafkasyanın nüfusunda ancak 5.4 milyon artış olmuştur. 46- yıl zarfında bu kadar az artış oluşunun yegâne sebebi Kafkasyalılara karşı tatbik edilen imha politikasıdır.

«NARODI KAVKAZA» (Kafkas milletleri) adlı Rusça kitabın 19. sahifesinde son istatistiki bilgilere dayanarak açıklandığına göre binde ölümlü sayısı: Fransa'da 12, İngilterede 11,5, İtalyada 10, Amerikada 9,5 ve Rusya'da 9,8 iken Kafkasyada 71 geçmemektedir. Kafkasyanın bazı bölgelerinde ise bu nispet daha az olup Gürcüstanda 6,5, Kuzey-Osetyada 5,8, Çeçen-İnguş Muhtar Sovyet Sosyalist Cumhuriyetinde ve Krasnodar bölgesinde 7 nin altındadır.

Umumiyetle Kafkasya uzun ömürlüleriyle meşhurdur. Bunlardan birçokları 100 yaşında ve daha fazla yaşlı oldukları halde iş yapma kabiliyetleri baki kalmak tadır.

Nüfus artışı Sovyet Rusya'da binde 18 kişi iken Azerbaycan'da 31,5 Ermenistan'da 29,5; Dağıstanda 27; Kuzey-Osetyada ve Kabartay bölgelerinde 27 kişi dir.

COĞRAFI DURUM

Kafkasya, bugünkü Sovyetler Birliğinin Coğrafya, Tarih ve Etnoğrafya bakımından-en büyük bölgelerindedir. Kuma-Maniç çukuru-Kuzey hudutları sayılır, Güneyden Türkiye ve İran, Batıda Karadeniz ve Azak Denizi, Doğuda Hazar Denizi ile çevrilidir.

Kafkasya'yı Kuzey ve Güneyden olmak üzere birbirinden ayıran ve takriben 1500 km. uzunluğunda olan sıra dağlar bütün Kafkasya boyunca uzanır.. Bu sıra dağların Güneyinde Türkiye ile İran hudutları arasındaki kısma Transkafkasya; Kuzeyindekine Kuzey Kafkasya denilmektedir.

Kafkasya'nın en büyük Coğrafi faktörlerinden biri dağlık oluşudur. Bununla beraber yalnız kuzeyde değil güneyde dahi birçok sulak ve kuru, fakat çok verimli Ova ve Vadiler mevcuttur. Bunlardan en büyüğü olan Kuban Ovasında sene iki defa mahsul alınmaktadır.

Elbruz dağı bölgesinde takriben 180 km. genişliğinde en yüksek dağ toplulukları meydana gelmiştir. Eunlardan: Elbruz (Oşhamafe) 5633 m., Şhara 5201 m. daha birçok dağlar mevcuttur. Bu dağların yüksek tepeleri daimi buzlu karlarla örtülüdür. Kuzey ile Güney Kafkasyayı birbirine bağlayan sıra dağlar üzerinden geçen Derbent, Daryal, Glohar ve Manison gibi büyük geçitler vardır.

Mühim akar suların: Kuma, Terek, Sulak, Samur, Kura-Araks Hazar Denize; Kuban Azak Denize; İnguri, Rioni, Çoroh nehirleri Kara Denize dökülür. Bu nehirlerin hemen hemen hepsi çok hızlı ve yatakları fazla geniş olmamakla beraber hızları sayesinde çok su taşırlar. Yatakları derin olmadıkları için su nakil vasıtalarına elverişli değildirler. Bunlardan yalnız Kuban nehri Laba ile birleştiği yerden itibaren, Rioni (100 kilometrelik bir mesafede) ve Kura (615 kilometrelik) vapurlara elverişlidir. Kafkasya'nın en büyük nehri Kura'nın uzunluğu (1515 km.), Kuban'ın (941 km.), Araks'ın (914 km.) ve Terek'in (600 km.) dir. Kafkasya'da 2000 den fazla (Sevan müstesna) küçük göl vardır. Ermenistan topraklarında bulunan Sevan gölü deniz seviyesinden 1914 m. yüksekliğinde olup yüzeyi 1416 kilometre kare ve azami derinliği 99 m. dir. Kafkasya'nın nehir ve gölleri bilhassa sulama ve hidroelektrik istihsaline çok elverişlidir.

İklim: Kafkasyanın iklimi umumiyetle subtropikal kuşağı içindedir. Sıra dağlara Kuzey ve Doğudan gelen soğuk rüzgârların güneye inmesine engel olmakta ve dolayısıyla kuzey ve güney Kafkasya arasında esaslı iklim farkı yaratmaktadır. Ortalama ısı farkı 6 derece kadar olup güneyde +16 ve kuzeyde +10 derece dir. Ortalama yağışların normalin üstünde bulunduğu Kara Deniz bölgesinde iklim doğuya doğru uzaklaştıkça sertleşir ve karasaldir.

Bitki alemi: Kafkasyanın bitki alemi son derece zengin olup, takriben 6000 çeşit mevcuttur. Rusya'nın bütün Avrupa kısmında yetişen bitki çeşidinin iki misli kadardır. Kuzey Kafkas dağ ve ormanlarında yetişen meyva çeşidleri lezzet, koku, renk ve büyüklük bakımından dünyanın hiç bir yerinde eşine rastlanmıyacak derecede zengindir.

Tarım: Verimli bir ülke olan Kafkasya, daha ziyade Kuzey Kafkasya tarıma çok elverişlidir. Başta buğday, arpa, çavdar, yulaf, pirinç, darı, mısır, ayçiçeği, tütün, pamuk, keten, şeker kamışı, pancar, soya fasulyası gelir. Karpuz ve kavun dan başka sebzeçilik de önemli bir yer işgal eder. Elma, armut, erik, kaysı, şeftali, kiraz, vişne, yetiştigi gibi bağcılıkta yapılır.

Arıcılık: Kafkasya'da yetişen çeşitli bitkiler akar su ve ormanların meydana getirdiği müsbet şartlar arıcılığa son derece elverişli olduğu gibi inkişaf da etmiştir. Eski devirlerden beri arıcılıkla meşgul olan Kuzey Kafkasyalıların önemli gıdalarından birini bal teşkil eder.

Hayvancılık: Kafkasya ve bilhassa Kuzey Kafkasyanın önemli zenginliklerinden biri hayvancılıktır. Adige, Kabartay ve Dağıstan bölgelerinde dünya çapında meşhur süratli ve mukavemetli Kafkas cinsi atlar yetiştirilir. Ş. Şamil'in zamanında Rus-Kafkas savaşında ve sonra Çarlık ve 2. Dünya Savaşında Rus akıncı suvari birliklerinde bu cins atlar çok yararlı olmuştur. Büyük ve küçük baş hayvancılık çok yapılmakta ise de en çok koyunculuk gelişmiş olup, koyun bilhassa Karaçay-Balkar ve Çeçenistan bölgelerinde beslenir.

Balıkçılık Kuzey Kafkasya'da balıkçılık deniz kıyı bölgelerinde eskiden beri ileri olduğu gibi nehirlerde de yapılır.

Yeraltı zenginlikleri: Kuzey Kafkasya'nın yer üstü zenginliklerinin yanı sıra yer altı servetleri de son derece önemli yer işgal eder. Bunlar arasında başta petrol, bakır, maden kömürü, manganez, çinko, gümüş, kurşun, kükürt, demir ve tabii gaz bol miktarda mevcuttur. Adige Muhtar bölgesinde (Maykop yakınlarında), Çeçenistan'da (Grozni) ve Baku (Güney Kafkasya) mntakasinda çıkan petrol bütün Rusya'da çıkan petrolün % 38,8 ni teşkil eder. Kafkasya'da Allahın verdiği tabiat zenginlikleri saymakla bitmez. Dünyaca bilinen şifa verici yerleri: Adige bölgesinde (Krasnodar yakınında) Goryaçi Klyuç-sıcak su kaplıcaları, Karaçay bölgesinde Teberda-şifalı ve dinlenme kampları, Kabartay bölgesinde Kislovodsk, Mineralniye Vodi, Baksan, Mczdok-sıcak çamurları ve maden suları; Kara Deniz kıyılarında Soçi, Anapa, Tuapse, Adler gibi yerler çoktur.

(Devamı var)

Not: Gelecek sayımızda KAFKASYANIN ETNO—LENGÜSTİK TERKİBİ ele alınacaktır.

ESKİ ADİGE (ÇERKES) TARİHİ ÖZETİ

Yazan :

Şora Bekmirze NOĞUMUKA

III

Çeviren :

Dr. Vasfi GÜSAR

Bunlar o zaman SKANDİNAVYA memleketi (7) nı geri almış ve ikinci defa doğuya doğru yürümeğe başlamışlardı. Böylece ilk yüzyıllarda milletimizden az olmayan bir parça koptu ve tarihi akınların ve savaş âmillerinin tesiri altında batıya doğru sürülmüştü.

Tevatiiren geçen bazı eski rivayetlerimizi incelersek Grek (Yunan) müellifleri vasıtasıyla Doğu Slav milletlerine iki efsenenin geçtiği görülür. Eskidenberi milletimizin muhafaza ettiği bu iki rivayetin tarihi dayanak olarak İlmî ve edebî bir değer tasdikları bir gerçektir.

Ayrıca divebilirizki bu rivayetler, bu iki millet (Ant ve Slav) hakkında Yunanlıların naklettikleri bazı bilgi ve tarihi gerçekler, bunlar arasında eski ırki ve cinsi akrabalık bulunduğunu izah eder.

CERKES kelimesi hususunda ise derim ki, bu kelimenin açıklanmasında fikirler ihtilâf halinde kalmış ve cesitli şekilde tefsir edilmiştir. Çünkü bazıları Farsca-dan gelmiş olduğunu söylemiş, diğer bazıları ise Tatar kökünden olduğunu idda etmiş. Fakat bu fikirlerin en çok tercih edileni ve makulü, eski Yunanlıların milletimize ve milletimizden bir koluna verdikleri KERKET kelimesinden tahrif edilmiş, değiştirilmiş bulunuşudur.

Gerek tarihi ve gerekse ekonomik ve siyasi yönden milletimizle çok yakın münasebet ve ilgisi bulunan eski milletlerden bazılarının ismini burada bildirmek faydadan uzak değildir. Şüphe yok ki milletimize yakın komşu bir çok milletler eski devirlerde memleketimize göç ya da iltica etmişlerdir. Hatta başka milletlerin bakiyeleri de bizimle karıştılar. Zaman ve nesiller boyunca ve bir çok tarihi âmillerin tesiri ile bizlerle kaynaştılar. Bu garip yabancı unsurların büyük topluluklarla memleketimize geçerek eski sakinlerle karışması milletimizin varlığında tesiri görülmuş izler bırakmıştır. Diyebiliriz ki bu içimize karışanlar dilimizi ve edebiyatımızı tamamiyle değiştirmemiş olmakla beraber dilimizde ve millî edebiyatımızda hiç şüphe yoktur ki büyük tesirler yapmıştır.

Biliriz ki Kafkasyalı ANTLAR yahut ADİGE milleti bir süre AVAR (8) milletin idaresinde idiler. HUN hükümdarı ATTİLÂ'nın nüfuzunu tanırlar, ordusunda hizmet ederler, bazan de büyük savaşlarına katılırlardı. Bu müstebiddin saltanat ve nüfusu uzamamakla beraber ANTLAR'ın liderleri onun emrinde ve komutanları da etrafında çağırılmalarını beklerlerdi.

Bundan başka ADİGELER o asırlarda dini Yunanlılardan almışlar, fen ve güzel sanatlardan bazılarını onlardan öğrenmişler, râhiplerle din adamlarını ara sıra memleketlerine çekmişler, Romalılar da Patrik, papas ve din adamları gön dermişlerdi.

Yine bilinirki DON nehri (9) kıyılarında kurulu olan HAZER (CHAZAR) devletin çökmesinden sonra dahi bu yıkılmış devletin bakiye halkından mühim bir kısmı düşmandan kaçarak bize iltica etmişler ve KAFKAS dağlarına sığınmışlardı. Bize karışan ve milletimizin artık bir parçası olan ve Kafkasın bazı asil ailelerinin isimleri bugün bile hâlâ mevcudiyeti, bakiyelerini hatırlatıyor. Bunun için aramızda hâlâ Khozar (Hazer) adını taşıyan bazı aileler görürsek bunu tuhaf görmiyelim. MACAR milleti (10) ise eskiden savaş, hareket sebep ve tesiriyle KUMA nehri kıyılarındaki yerlerini en büyük düşmanı olan HOVARZEM (Chovaresm) hanının akın ve saldırısından korkarak bırakıp kaçmağa muhtar kalmıştı ve ondan sonra da Ural dağlarına yönelmişlerdir. Yalnız bu milletin bakiyeleri

fiilen DAĞISTAN dağlarına geçmişlerdir, oralara sığınarak yerleşmişler ve AND ismiyle anılmışlardır. Bu bakiyelerin bir kısmını DİGOR memleketinde takip edebiliriz. Çünkü orada oranın halkı ile karıştılar, ASETİN (Kuşa) ların bir parçası olan bu dalın ileri gelen tabakasını teşkil ettiler. Bu millet eski asırlardan beri Kafkas milletlerinden bize en yakın komşu millettir. Bunların durumları ne olursa olsun elimizde tevatiren intikal etmiş bazı rivayetler vardır ki dağılan bu milletin az sayılmayan bir kısmının bize sığındığını ve yakın Kafkaslı milletlerin bir başkasına karıştığı gibi bizim milletimize de karışmış olduğunu haber verir.

Milletimiz; bizden bazı ailelerin (soyların) eskiden fiilen SARMAT adında bir millete intisap etmiş bulunduğunu hatırlatır. Şüphe edilemez ki bu aileler o kadim milletin bakiyeleridir. Onlara bugüne kadar SARMAT adı verilmişinin sebebi işte bu tarihi gerçeğe dayanır. Bu münasebetle eski rivayetlerimizden birini zikretmeği faydalı bulurum. Bu rivayetten eski dedelerimizin mezkûr milletle sıkı ilgisi olduğu anlaşılıyor. Şakayı seven zarif bir adam hakkında umumi meclislerde ve toplantılarda:

«SEN NE ŞEYTANSIN, NE DE SARMATSIN, O HALDE NEREDEN GELDİN?» sözü adettir.

Bizce burada ANT milletine eskiden komşuluk eden bazı milletleri zikretmek ve onlara verilen adları bilmek faydalıdır. Meselâ Yunan milletine (GİRGE), memleketlerine (ALLIG) adını verirdi. Romalılara ve bunlardan sonra İtalyanlara (RUM), Hazerlere (KHOZAR) veya (KAZAR), Temutarkan hükümetine (TAMATARKAY), Hun ve onlardan sonra gelen Kalmuklara (TURGUT) Kırım daki Kimmeryenlere (KİMİRGEN), Türklere (TEMİGEN), Macarlara (GURT) derlerdi.

Bazı mitolojilerde ve eski rivayetlerde söylemeğe değer başka bir ad kaldı. Bu adı (GOT) kabilelerine nispet etmek mümkündür. O da VARD veya VARDE dir. Çok defa ona konuşmalarda ve aşağıda belirttiğimiz misalde tesadüf edebiliriz. Meselâ; şöyle derler; (VARDE VUNİZZ) BUNUN anlamı VARDE'nin eski evleri, (VARDE SHA KHUZ) bunun anlamı VARDE'nin beyaz kolları, (VARDE SRAYİZZ) bunun anlamı VARDE'nin eski kökleridir. Ancak bütün rivayet ve istidlallerde VARD'ye tenzetilmiş mutlak surette kuvvet, büyüklük ve azamet anlamına delâlet eder.

Karadenizin doğu kıyısında oturan Arabların ve KUBT (eski mısırlılar) lerin cradaki müstemlekelerinin tarihi ve edebi önemini açıklamaya lüzum yoktur. ANT milletin muhtelif târihi devirlerde daha önce anlattıklarımızdan anlaşıldığı gibi gerek Avrupalı, gerek Asyalı çeşitli bir çok milletlerin tesirleri altında kaldıklarını göz önüne getirirsek diyebiliriz ki bu milletler ve bize göç ederek milletimize karışan diğer milletlerin bakiyeleri bizim varlığımızda ve milli kültürümüzde derin izler yaratmıştır. Bu hiç şüphe yok ki belirtilen sebep ve amillerden ötürü milli dilimizde değişiklikler vücutte getirmeği sağlamıştır. Eskiden beri bize gelen ve ecdadımızın yaşayışı hakkında bir çok olayları haber veren arka arkaya gelmiş rivayet ve efsaneleri önemli üç tarihi devirlere taksim edip çevirebiliriz:

I — Adige (çerkes)lerin gersk (Yunan) medeniyetinin tesiri altında bulunduğu birinci devir.

II — Avarların ANT ve KAFKAS ülkelerini işgalleri ile başlayan ve bu işgaller esnasında hiç şüphesiz milletimizi medeniyetten ve kalkınma sahasına gitmekten uzaklaştıran ikinci devir.

III — KUBT (eski Mısırlılar) göçmenlerini gelişleri ve Arab han ahfadının Karadenizin doğu kıyılarına yerleşmeleri ile başlayan üçüncü devir.

(Devamı var)

(7) Adı geçen Got tarihçisi Jornandes'in kitabında yazılı olduğu üzere Gotlar, Skandinavya'dan Karadeniz yönlerine milâdı üçüncü yüz yılda geldiler. Ve bir kısım Cermen (Germen) milletleriyle birleşerek Moldavya, Ulahya, Transilvanya, Macar ve diğer milletlerden teşekkül eden DAKIA (daçya) memleketini zaptettiler. (Mannert, Geographie IV, S. 172 ye bakınız).

Dördüncü yüz yılda Hermanrik kiral iken kurduğu Rusya; genişliği ve büyüklüğü bakımından bugünkü Avrupa kısmından geri kalmazdı. Bu büyük ülke, Tauri yarımadasından yani Kırımdan ve Karadeniz kıyılarından kuzeyde Baltık kıyılarına kadar uzanıyor. Fakat Hun'ların ardı ardına saldırırları karşısında dayanamadı. Bunların 377 milâdı yılında şiddetli hücumlarında Gotlar yenildiler. Hattâ Ermanrik'in yerine geçen Vitinar, onlara baş eğmeğe ve vergi (cizye) ödemeğe mecbur oldu. Bu suretle ANTLar hürriyetlerine kavuştular ve Gotların bo-yunduruğu da üstlerinden kalktı. (Rusya memleketi tarihi. Petersburg. 1842. Kramzın. Sahife 9-10 a bakınız).

(8- Eğer Adige (Çerkes) lerin eski Antların torunları olduğunu kabul edersek artık şüpheye yer kalmaz ki yazarın rivayeti ve sözleri doğrudur. İtiraz kabul etmez. Çünkü bizce bilinen ve tarihimizde subut bulan cihet şudur ki: Antlar, BAYAN adı verilen Avar hanının nüfuz ve hükmü altında idiler, Hun hükümdarı Attila'nın nüfuz ve hükümüne tâbi oldukları gibi.

(9) Tarihin şehadeti ile HAZER'ler, Rus prensi Sviatoslav tarafından DCN nehri kıyılarında yenilmişler, 966 yılında şiddetli bir savaş sonunda dağılmışlar. Bunun üzerine bu Rus prensi; BYELAYA WEJA denilen ülkenin hükümet merkezine zaferle girmiştir. Bu müstahkem şehir; Bizans tarihçilerince SARKEL adıyla tanınır. Ancak ülkelerinin bakiyesi 1016 yılına kadar dayandı. Kırım yarımadasında nüfuz ve kuvvetlerini kayıp edince diğer Avrupa memleketlerindeki toprakları da kayboldu.

(10) Hungaryalılar kendilerine MACAR adını verirler. Hattâ eski zamandan beri doğu müelliflerince bu adla tanındılar. Fakat tarihçi Karamzın'ın anlattığına göre bu milletin bütün kollarına umumi ve şumullu ad UGR dur. Macar kelimesi ise diğerlerine kuvvet ve sayı bakımından üstünleşen dallardan birine has idi. Bugüne kadar hâlâ kafkasyada KUMA ırmağı kıyılarında eskiden inşa edilmiş bazı binalar vardır. Bu binalara MACAR adı verilir. Yazar PALLAS, yazdığı kitabında belirtilen ırmağın yakınlarında bir Macar gölünün mevcut olduğunu söyler. Çerkeslerce Macar Unt veya Macar Yunt yani Macar evleri diye andıkları ve bildikleri eski (kadim) eser ve binalardan bahisler var.

KAFKASYALILARIN MEDENİYETİ

Yazan : Arthur BYHAN

I

Çeviren : Vahit CANBEK

(Bu sürekli yazının ilki Yeni Kafkas dergisinin 29. cü sayısında ve 1961 yılında yayınlanmış ve 5 sayı sonra derginin yayınlanamaması üzerine yarıda kalmıştı. Bundan önce yayınlanan kısımlar arasında; Kafkasyalılara genel bir bakış, Kafkas dilleri, Kafkas Milletleri, Çerkesler ve Abkhazlar hakkında bölümler incelenmiş olduğundan biz bu sayımızdan itibaren geri kalan kısımları yayınlamakla yetineceğiz. İlgili kısımları okumak isteyen okuyucularımıza Yeni Kafkas dergisinin 1961-1952 yıllarında yayınlanan 29, 30, 31, 32, ve 33 cü sayılarına başvurmalarını tavsiye ederiz.)

ÇEÇENLER VE LEZGİLER

Çeçenlerin komşuları Şarkta Kimikler (Kumuk), Şi malde Kazaklar, Garbte Kabarday ve Osetler, Cenup'ta Khevsurlar, Tuş ve Lezgilerdir. Garb'taki kabile olan (İnguşlar), Vladikavkazdan Grozni'ye kadar uzanan, bir Rus müstemele kolonisi tarafından diğer kabilelerden ayrılmıştır. Grozni ile Mozdok arasında da, aynı şekilde Çeçenler için bir Rus kolonisi Terek üzerinde 1866'da kurulmuştur.

Lezgiler; yukarda bahsi geçen ve Babadağ'dan Şemakha'nın şimaline, yani, Samur, Rubas ve Sulak nehirleri havalisine kadar uzanan hemen, hemen ormansız, çıplak Dağistanda (DAĞ MEMLEKETİ) ikâmet ederler. Komşuları Şarkta, Hazer sahilleri ovalarında, Azerbeycan Tatarları ve Kimikler, Şimali garbide Çeçenler, Garbde Tuşlar, Cenubugarbide Kakrek Gürcüleri, Cenubda Azerbeycan Tatarları ve Tatlardır.

Gürcü, Acem, Ermeni ve Arap müellifleri, dil bakımından ayrı, fakat kültür bakımından AYNI olan bu iki memleketin menşei hakkında, bize hiç bir şey söylemiyorlar. Sadece Cengiz Han'dan itibaren, Moğol ve Tatar ordularının Çeçenler üzerinde daimi bir baskı yaptığı ve kudretleri Ruslar tarafından kırılıncaya kadar onları tabiiyetleri altına aldıkları biliniyor.

Çeçenler isimleri olan NAKHÇUİ kelimesinin, Argun'un üstünde, bütün kabilelerinin merkezi olan NAKHŞE kasabasına delâlet ettiğini söylerler. Halk masallarının bazıları YUKARI KAFKASYALI BİR ADAMI, bazıları da (BİR ARAP'ı) müşterek ataları doğu ve batı Kafkasyaya ve Tali Gürcü, Hazer, Kuman ve Ermeni kabilelerine kendilerinden Hanlar nasbettikleri kabul edilebilir; Fakat bu efsaneler İçkeri ve Dağistana Arapların gelmesiyle hakikat bulmuş ve böylece Semitik denilen veçhe sık sık vücut bulmuştur. Dargva'lar, Akuşa Lezgileri ve Gazikumukh'lar; meselâ, Ermenilerden, Gürcistan Dide'larından, Suriye Avarlarından ve Yuhudi Andilerinin soylarından geldiklerini iddia ederler. Gazikumukh'ta ve Khunsak'da bulunan Arap el yazmaları, 800 senesine doğru Şirvan Şemakha Araplarının Dağistana (CAP-harbi) nüfuz ettiğini, Ruslarla müttefik Lezgi muhariplerini (VAREG) zehirlediklerini ve her tarafta memleketin efendisi olarak yerleştiklerinden bahseder. Kaytakh'da, bir Kureyşli (ki Kureyş-Kale ismi buradan gelir), aynı şekilde Avaryada, Tanus'ta bir Rus hayret vericidir. Dağistan şu halde üç kısım ihtiva ediyordu: KAYTAH (arapçası Sarah-Karan), AVARYA ve OVA (Saglun). Gazikumukh'un idarecileri (ŞAMKHAL yahut VALİ) merkezi hükümetlerini, 16. asrın sonunda, Kimik memleketinde PETROVSK yakınında TARKU'ya naklettiler; işte bu yüzden, Gazikumukhlar, elli sene sonra, kendileri arasından çıkmış BEY'lerle (KHAHIAVÇİ), 18. asrda, da perslerle şanlı bir şekilde doğuştular.

Müteakip sahifede bahsedilen kabilelerin dışında Çeçenlerden, Psedukh üzerinde Karabulaklar (ekserisi Türkiye'ye hicret etmiştir), Miçik ve Gums üzerinde (Miçikiş ismi Kumuklarda, bütün Çeçenlerde ve Dargva'da MİÇİKİŞ = DARI MEMLEKETİNDE OTURANLAR ve İçkerler için) MİÇİKO'lar, CERAKH'lar, TSCRİ'ler, KHAMKHAL'lar, NASRAN'lar GALAŞ'lar vardır ve bunlar İnguşlar da ortaklık yahut sülale, soy isimleridir.

ANTROPOLOJİK VASIFLAR — Çeçenler umumiyetle, iri, kuvvetli ve çeviktirler; kafatası kısa, yüz geniş yahut beyzi, burun düz ve kuvvetli, gözler koyu renk, saçlar esmer olmakla beraber; mavi veya gri göz mebzuldür. Şimalde Miçikolarda, tatar simasına tesadüf edilir, doğuda İçkerler ve Akkilerde, hatlar basık bir burunla Orta Asyanın hatlarını ve diğerleri de dar kartar burunlarıyla Arapları hatırlatırlar. Ruhî durumlarına gelince, Çeçen ve Lezgiler, uyanık, mütehammil kıymetlerini müdrik ve kabiliyetlidirler; İnguşlar zalimlikleri, intikam zihniyetleri ve yağmaya karşı düşkünlükleriyle meşhurdurlar.

Lezgiler, irki bakımından yeknesak değildiler; Şarkta basık ve kıvrık bir burun, çıkıntılı bir çene, ince bir bıyık ve ikiye bölünmüş bir sakalla, orta Asya siması ekseriyettedir. Akhtiye KURİ'leri (Kurinn), Khevsurlar gibi, sivri uzun burunlarıyla, muntazam burun delikleriyle, kısa yüzleri, çıkıntılı çeneleri, derine gömülmüş gözleri ve kalın kaşları ile, yüzde çok açık bir deri ile, kesif ve siyah saçlarıyla temayüz ederler. Kurinienlerin başlıca hususiyeti burnun altında yüzün sayanı dikkat darlığıdır; fakat tatar vasıfları da müşahede edilir. Umumiyetle Lezgiler vasat boyda, fakat sağlam yapıldırlar; Kafatası geniş, yüz vasat yahut geniştir. Burun büyük ve kalın, göz ve saçlar koyu yahut siyahtır.

GIYINME — Çeçen elbisesi yünden bir gömlek, yakalı ve açık, pamuk yahut ipekten bir iç çamaşırı; sarı, gri koyu renk kumaştan bir pardesü, bir kemer, koyun derisinden bir başlık, kumaştan bir pantolon, meşinden kısa çizmeler ve hafif meşinden pabuçlar (ÇEFYAK), seyahatlerde kalın manda derisinden pabuç yahut dağ ayakkabıları. Saçlar kesiktir; sakal ancak yaşlı adamlar tarafından bırakılır.

Lezgiler aynı şekilde giyinirler, fakat umumiyetle pejmürde olurlar. Yüksek irtifalar da, Lezgiler BURKA'larının veya uzun tüylü mantolarının üstüne yahut ta mantolarını giymeden, geniş yakası bol tüylü uzun bir koyun postu (Gocuk) ve yumuşak meşinden pabuçlar yerine de keçeden mamul çizme pabuçlar giyerler.

Erkekler umumiyetle, silâh olarak, hançer, nadiren kılıç, karabına, bir barutluk ve bir su kabağı taşırlar. Yüz sene evvel İnguşların meşin kaplanmış ve demir plâkalarla takviye edilmiş tahta kalkanları, sapı boğumlu kısa sargıları vardı. Bu kargının diğer tarafı ta tüfeklerine desteklik vazifesi görüyordu.

Kadın elbisesinin başlıca kısımları, her tarafta, tatar kadınlarınınkinin hemen hemen aynıdır. Geniş bir don (Vaktiyle, durumuna göre, ABKHAZ kadınlarınınde olduğu gibi mavi, kırmızı, yahut beyaz, Çeçen kadınları kırmızı) bir gömlek, bir iş gömleklerini omuzda ve göğüsde alacalı işlemelerle, donlarının kıyısını da sıradan şeritlerle süslerler. Saç önde kısadır. Genç kızlar saçlarını arkada birçok küçük örgülerle örürler. İki örgülü kadınlar saçlarını bir kurdela ile sıkıca sararlar. Kadınlar başlarına madeni plâkalar yahut paralarla süslenmiş bir başlık giyerler yahut bir kumaş parçası ile örterler; bazıları saçlarını bir nevi torba içine koyarlar. Diğer süs vasıtaları kulak yakınına, başı çerçeveleyen kumaşa dikilmiş, cam yahut madeni halkalar, yahut tokalardır. Yazın yalnayak gezerler. Kışın keçeden çizmeler ve kürk giyerler.

Lezgiler kadınlarının gömlekleri çeşitli renkte, iş gömlekleri ise umumiyetle mavidir. Kurinien memleketinin aşağı taraflarında gömlek ve iş gömleği kısadır. Eoñları ise bilakis çok geniş ve kabarıktır. Patuqlar yüksek ökçeli ve burunları kıvrıktır ki bu, acem tesirine atfedilebilir.

Andilerde, Didolarda, Şimal Avarlarında, Gazikumukhlarda, yaygın süsler, ortası halkalı, çenber şeklinde büyük kulak küpeleridir ve Çeçen kadınlarındaki gibi takılır. Elbiseler baş tuvaletine göre biçilir. Andi kadınları alınlarının üstüne orak biçiminde, içi pamuk dolu kumaştan dikilmiş, bir ucu sırta doğru sarkan bir başlık giyerler. Dide kadınları başlarına; uzun, mavi kırmızı çizgili, inciler ve madeni paralarla süslenmiş, alnın üstünde gümüş kordonlar ve E teşkil edecek şekilde plākalarla tezyin edilmiş uzun bir takke giyerler. Avar, Gazikumukh ve Arakhul Kurinlerinin kadınları, alınlarının üstünde, basit bir kumaş parçasının altında, para dizileri taşırır ve göğüslerinin üstünde altın ve gümüş paralar, beyaz madeni düğmeler v.s. dikilmiş bir göğüslük taşırır. Sakatallı Avar kadınlarının keva şeklinde hususi bir şapkaları vardır. Diğerleri arasında Dargva kadınları, bcyunlarının etrafını beyaz bir kumaşla çevirirler ve bunun üstüne ucu sırta doğru sarkan kırmızı ve çizgili bir bez sarkıtırır. Arçi kadınları, başlarının üstünde bir kumaş parçasının altına kadifeden, alnı çevreleyen, altın ve gümüş işlemeli ve Makedonyalalarda olduğu gibi, küçük zincircikler sarkan bir kordale (alın kuşağı) takarlar. Saçlarını kısa keserler. Ancak genç kızlarda kulakların önünde ve alnın üstünde saç bulunur. Bu baş tezyinatı ve zikredilmiş kulak halkalarının dışında, diğer tezyinat olarak Gazikumukh kadınlarında boyunda üçgen şeklinde bir pandantif, iki üç telden bükülmüş bilezikler ve Kubaçi'de (DARGVA) parlak firuzeden başka cins bilezikler, KURİ ve BORÇ kadınlarında da kalın kıymetli taştas çyulmuş büyük beyzi yüzükler ve her tarafta, dokuma ve basit kemerlerin yerine, gümüş kemerler kullanılır.

Her zaman kullanılan kunduralar, bilhassa yüksek irtifadaki köylerde, kalın meşinden ve işlemeli, yahut keçeden çizmelerdir; Kadınlar bununla beraber bazan meşinden, sivri ayakkabılar kullanırlar.

İKAMET — Güney Çeçenya'da büyük köyler (AVUL) ancak Rus istilâsında kurulmuştur. Çeçenler vaktiyle küçük köylerde yahut müstakil çiftliklerde yaşıyorlardı. Dağda olduğu gibi, bu ovada da evler, bir yahut iki katlı olup, alışımlı tarzda tahta veya taştan inşa edilmiş, dış tarafları beyazlaştırılmıştır. Küçük İnguş ve Kist köyleri gayet kuvvetli bir şekilde tahkim edilmişlerdir. Her çiftlik yüksek ve hafif çıkıntılı bir duvarla çevrilmiştir; Avlunun içinde, 20 ilâ 25 m. yüksekliğinde dört köşe bir kule yükselir: Bu kule Khevsurlarinkine benzer olup, kubbeli yahut pramit şeklinde bir çatısı vardır. Kulenin 4. m. yahut 6 m. ebadında olan alt odası, ahır olarak kullanılır. Birinci katı, mutfak ve oturma odası olarak, kadınlar kullanır. Bir balkon olan ikinci kat, aile babasının oturma odasıdır. Kulenin yanında bir yahut iki katlı, taş yahut tuğladan, bir ev bulunur; bu ev bir yahut iki odalı, en iyi mobilyalarla döşenmiş olup, misafiriere mahsustur. Haşin, çıplak ve vahşi bir şekilde sarp Dağistanda, köyler daha toplu ve setler halinde yerleştirilmiş olup şarkî Arnavutlukda ve Makedonyada olduğu gibi müdafaaları kolaydır. Evler de bu memleketlerde olduğu gibi tefriş ve inşa edilmiştir.

İnşaat malzemesi olarak, şarkî ovada ve Samur'un aşağı havalisinde kilden tuğlalar kullanılır.

Nadir orman mıntıklarında ise, misal olarak AVARLAR'ın ANTZUK kabilesinde Andilerin KUANADA sında olduğu gibi, tahta ve diğer taraflarında kaba

bir narç kullanılır. Dar ve sarp yolların kenarlarında evler nadiren bulunup, bir duvar ile çevrili avluların ortasındadırlar. Avluya girilen büyük kapı müstesna dışarıya açılan hiçbir kapı ve pencere bulunmaz; tavanarası penceresi şeklindeki kepenk yahut tahta kapaklarla kapanmağa müsait pencereler, ancak iç cephe- de bulunur. Evin ön cephesine, toprak seviyesinden en üst kata kadar, tahta direklerle desteklenmiş, üstü örtülü taraçalar yerleştirilmiştir: Üst katta bir erzak odası umumiyetle verandaya bitişiktir. Kiriş, sırk kamaş, kil ve kum ta- bakalarından yapılmış olan çatı düzdür. Sivri çatılar ancak SAKATALİ çevresine komşu köylerde bulunur.

Taştan bir merdâne zaman zaman çatının üzerinden geçirilir ve bu çatı umu- miyetle müteakip ev için bir avlu vazifesi görür. Bir yamaçta bulunan Gaziku- muklarını (Lekler) KUBAÇI köyü böylece on altı müteakip taraçadan teşekkül eder. Zemin kat ahır ve erzak odası ciarak ikiye bölünmüştür. Onun erzak, kadın ve misafirler için odaları vardır. İçinde odun ve tezek yakılan ve üzerinde asma bir borusu olan açık bir ocak, duvara karşı yerleştirilmiştir. Taş yahut tahtadan yapılmış olan döşeme hattâ bazı defa duvarlar dahi halılarla örtülüdür. Bu gibi örtülü duvarların karşısında, yatak vazifesi gören sedirler, elbise sandıkları, bakır kap kaçak v.s. sıralanmıştır. Üçgen şeklindeki iskemleler, yuvarlak arka- lıklı sandalyeler, yontma sıralar (ki bunların benzeri Avrupanın çeşitli mütika- larında vardır), nâdirdir. Çömelerek oturmak âdetidir. Şurada, burada kadınlar için ayrı, pencereleri Şark üslubunca ince bir şekilde kesilmiş kafeslerle süslü odalar vardır. Testiler, kaplar, tabaklar, bakır, kıl persolen, cam bardaklar mi- safir odasının duvarındaki raflarda teşhir edilir. Bu arada silâhlar, kumaşlar, halılar duvarları süslerler. Çam tahtasından oyulmuş, veya demirden küçük yağ kandilleri aydınlatmakta kullanılır. Yaz mutbıkları yahut basit ocaklar, anbar- lar v.s. çoğunluğu; kaldırımlanmış avlulara yerleştirilmiştir. Anbarlar umumi- yetle dağ Gürcülerinde olduğu gibi (misal Kuanca da Andi'lerin köyü) çatıların üstünde bulunur.

(KÖY) KIR EKONOMİSİ — Çeçenleri mevcudiyetlerinin başlıca vasıtası koyun, öküz, manda, at, (Onların yüz sene evvel domuzları vardı) yetiştir- mektedir. İklim sert olduğu için halkın çoğu koyun sürülerini yüksek rakımlar- daki otlaklarda ancak üç yaz ayı otlatabilirler ve senenin geri kalanını da TEREK cvasında geçirirler. Vaktiyle çok hayvanı olanların muayyen bir miktar kuzu, dana, tay, ödemek şartıyla sürülerini kiraya vermek âdeti vardı. Taraçalar kurmak suretiyle değerlendirilmiş olan memleketin her köşesi ziraata müsaittir. Fakat bu dağlık memlekette mahsul bol olmayıp bilhassa hububat — arpa, yulaf ve buğday — tamamen olgunlaşamaz. Aşağıdaki memlekette arazi ziraata elverişli ise de buradaki Çeçenler de tercih ettikleri ekonomileri olan hayvancılığı bırak- mazlar. Taneler, alışılmış ufki taş tekerlekli su değirmenleri vasıtasıyla öğütülür. Bir boşaltma çekmececi yerine kabuktan bir huni, dört saz ip vasıtasıyla üstteki taşın üstüne asılıdır. Bu taşın huniye sabit bir değnek çıkar ve huninin kapağı- nı açmaya yarar. Oyulmuş bir taş üzerinde ve bir mihver etrafında dönen sivri bir taş; tikaç vazifesi görür.

Dağıstanda da hayvan yetiştirmeye önem verilir (koyun, keçi, at, eşek, öküz,
(Devamı Var)

K. KAFKASYA-RUSYA MÜCADELESİ

(Geçen sayıdan devam)

IV

Yazan : İzzet AYDEMİR

amacını gütmüştür. Katerina idareyi eline aldığı 1762 arihinden itibaren Kafkasya üzerindeki baskısını arttırdı. Bu arada Kabartay prenslerinden «Kutçakin-Koutchakin» in Rus hakimiyetini kabullenmesi ve resmen hristiyan olması sonucu Ruslar Mozdok kalesini kolaylıkla kurmuşlardı. Bu müstahkem kalenin inşasını takiben diğer birçok kaleler daha yapılmış, buradan Kuzey Kafkasyalılar arasına misyonerler gönderilerek hristiyanlık yayılmağa başlanmıştır. Mozdok kalesinin inşasıyla Kafkas kuvvetleri bölünmüş, dağlık bölgelere sürülen Kuzey Kafkasyalıların yerine hristiyan unsurlar yerleştirilmiştir. (Kazak, Alman vs.) Bütün bunlardan sonra teşkilâtli modern Rus orduları Kafkasyada askeri harekete giriştiler. Kuzey Kafkasya üzerine iki koldan yürüyen Rus ordularının başında, Kuban bölgesinde general Suvarof, Kafkas kolordusu adı verilen kolorduya da general Yakubi komuta ediyorlardı. İlk hamlede Nogaylar tamamen kılıçtan geçirilerek imha edilmiş, sağ kalanlar ise Kuzey Kafkasyaya sığınmışlardı.

Bütün bu olaylar devam ederken Kuzey Kafkasyalılar büyük tehlikeyi seziyor, kendilerine müttefik bir devlet arıyorlardı. Kuzey Kafkasyadaki iki fikir çarpışıyordu; Zoniko'ların gurubu Osmanlı devletiyle anlaşıp onların yardımını sağlamak isterken; Kabatayko'ların gurubu da Osmanlılardan yardım istemenin Rusların taarruzuna yol açacağı tezih savunuyordu. Neticede Zaniko gurubunun isteği kabul edilmiş ve Zaniko Muhammet Geri Osmanlılarla bir ittifak imzalamıştı. Bu anlaşmadan sonra da Ferruh Ali Paşa idaresindeki bir Osmanlı heyeti Kuzey Kafkasyaya gelmişti (1779).

Ferruh Ali Paşa aslen Gürcü ve dinine bağlı bir müslümandı. Kendisini çok sevdirmiş ve etrafındaki kabileler de çabucak islamiyeti kabul etmişlerdi. Fakat onun ölümünden sonra gönderilen paşalar, halka iyi muamele etmediklerinden Osmanlılara karşı silahlı hareketlere girişmişlerdi. Bunun sonucu olarak da Osmanlılardan umulan yardım yeterli olmamıştı.

Bu arada 1783 te Kırım Ruslar tarafından işgal edilmiş, 3 Kasım 1783 de de Gürcü kralı Irakli'nin isteği üzerine Gürcistanın başkenti Tiflis'e Ruslar resmen girerek, Gürcistanı Rusyaya ilhak etmişlerdi.

Ferruh Ali Paşa Rusların Mozdok kalesine karşılık Anapa Müstahkem kalesini kurmuştu. Bu iki kale (Mozdok ve Anapa) aynı zamanda Kafkasyalılar arasında iki dinin (Müslümanlık ve Hristiyanlık) yayılma merkezleriydi. Rusya ile Osmanlı imparatorluğunun nüfuz bölgesi haline getirilen Kuzey Kafkasya da, maalesef Osmanlılar gerekli olumlu çalışmaları gösterememiş, daha doğrusu tipki Kırım'da olduğu gibi Kuzey Kafkasyalıların kuvvetlendirilip, teşkilâtlandırılmasının önemi düşünülmemişti.

Kuzey Kafkasyalılara gelince halk Rus tehlikesinin büyüklüğü karşısında hiç kimseden yeterli bir yardım görememenin ümitsizliği içerisinde birbirlerine sarılmanın lüzumunu anlamış ve ancak bundan sonradır ki kendi öz benliğinden yarattığı, Şeyh Mansur'lar Gazi Muhammetler, Hamzatlar ve İmam Şamiller'in yönetiminde dünya tarihinde eşine az raslanan kahramanlık örnekleri vermişlerdi.

Bundan sonraki yazılarımızda bu kahramanların yönetiminde yıllarca, üstün düşmana karşı savaşan kahramanların hayatları ve kahramanlıkları ayrı, ayrı bölümlerde ele alınacaktır.

(BİTTİ)

KAFKASYALILARIN HÜRRİYET MÜCADELESİ HAKKINDA

Derleyen : B. B.

(Kafkasyalı (1) toplumların hürriyet savaşlarını derin bir sempati ile izleyen Ukraynalı hürriyetsever şair TARAS SHEVCENKO (2) «KAFKAS» başlığını taşıyan eserinde ve birkaç mısra içerisinde onların yıllar boyunca süregelen mücadelelerini:

«Dağlar arkasında, dağlar; sarılmış bulutlarla
Yalnız ıztırap boyanmış kanla...»

Şeklinde tasvir eder ve dağlı mücahitleri: «Büyük Kahramanlar» diye tanımladıktan sonra da Kuzey Kafkasyalıların çarlık Rusyasına karşı giriştikleri mücadelelerinin karakterini büyük bir hakseverlikle şöyle diie getirir:

«Hak sizlerin, şeref sizindir;
Kutsal Hürriyet de sizindir..»

(Kafkasya savaşlarına katılan Kuban Kazaklarından Fimen Pona-mazenko da dağlılarla yapılan şiddetli savaşlar hakkındaki anılarında:

«Çerkesler kahraman bir halk topluluğudur... Şukadarcığını belirtmek gerekirse onlar kendi özyurtlarını çölesiye savunuyorlardı ve gerçeği söylemek istersek, hak onlarını, bizim değildi...»)

Kuzey Kafkasyalılar hakkında aydın bir şairle basit bir kazak köylüsünün riyasız sözleri arasındaki görüş birliğine okuyucularımızın dikkatini çekeriz. (B.B)

(Abadzeh (3) «Âbzeh»'in kendi gelenekleriyle kendi duygularından başka yabancı yönetimine asla tahammülü yoktur. Yoksuldur, fakat cesurdur: Atalarından ve babasından kendisine intikal eden miras; yoksulluk, silâh ve sınırsız bir hürriyet aşkıdır. Bu mirastır ki onun hürriyet mücadelesinin özünü teşkil eder.)

(Yıllar (4) geçip gitmişti, Sıvastopoldaki top bataryalarının yayılım ateşlerinin gürültüleri bitmişti . (5) Kendi imparatorluk ordusunun bozgununa tahammül edemiyerek ölen ve tarih sahnesinden çekilen bir şahıs (6) ölümünden önce tam yirmibeş yıl serkeş ve baş eğmez Kafkasya dağlılarını, ya itaat ettirmek, ya da toptan imha için emir vermişti. Fakat Kafkasyalıların Ruslara karşı mücadeleleri sürüp gidiyor ve Kuzey Kafkasyalıların baş eğmez halkı aynı sarsılmaz azim ve iradeyle özgürlük savaşlarını büyük bir inatla devam ettiriyorlardı.)

(1) A.B. Fadeyef : 19. cu yüzyılın ilk yarısında «Rusya ve Kafkasya» adlı kitaptan, Sayfa, 370

(2) Taras Shevcenko hakkında bak : Kafkasya dergisi sayı 2, sayfa, 28

(3) A.B. Fadeyef : Aynı eser, sayfa, 362

(4) » » » » » 370

(5) 1854-1855 Kırım Harbi sonrası.

(6) Çar I. ci Nikola.

ÖLÜMÜNÜN 24. CÜ YIL DÖNÜMÜ MÜNASEBETİYLE
M. FETGEREY ŞÖENU
(1890 - 1931)

Kocaeli'nin Sapanca bucağının Yanık köyünde dünyaya gelmiş olan M. Fetgery Şöenu, Kuzey Kafkasyalı göçmenlerden Musa Şöenu Aktuğ'un oğludur. Küçük yaşta babasını kaybeden merhum resmi okullarda okumak istememiş ve özel surette kendisini yetiştirmiştir. Bilhassa Fransızcasını çok ilerlettikten sonra kendi milletini tarihini, gelenek ve göreneklerini tanıyıp, tanıtmak yönünden çalışmalara girişmiş, bu arada sosyoloji ilmine de çok önem vermiştir. Gençliği yakından akrabası olan İsmail Ziya Bersis merhumun yanında geçmiş, onunla birlikte Irak, İran hareketlerine fiilen katılmıştır. Birinci Dünya Savaşı sonunda İstanbula dönmüş ve ilmi çalışmalarına başlamıştır. 1923 yılında Batı Anadolu'daki Çerkes tehciri sebebiyle Büyük Millet Meclisine yayınladığı (ARİZE) yi göndermiş ve bu yalnız hareketin tashihini istemiştir.

Yayın hayatından men edilmesi üzerine de memuriyete başlayan Fetgery 19.Ocak.1931 tarihinde çalıştığı Agopyan (İstanbul) hanında çıkan bir yangında işçileri kurtarmak isterken 41 yaşında olduğu halde vefat etmiştir.

İdealist, çalışkan, cesur ve fazilet sahibi olarak tanınan merhumun mezarı Maçkadadır.

Bir süre Beden Eğitimi Öğretmenliği de yapmış olan merhumun mesleki, askeri ve felsefi birçok eserleri vardır. Fakat onun asıl bizi ilgilendiren eserlerinin başlıcaları ise şunlardır: Çerkesler, Çerkes Kadınları, Çerkeslerin aslı, Kafkasya ve servet kaynakları v.s.

ÖLÜMÜNÜN 3. CÜ YILDÖNÜMÜ DOLAYISIYLA
PŞİMAHO KOSOK
(1887 - 1962)

Kuzey Kafkasyanın Nalçık bölgesinin Babuk köyünde 1887 tarihinde dünyaya gelen Pşimaho Kcsok Kabarteydir. Orta öğrenimini Piatigorsk, üniversiteyi de Petersburg, ta tamamlayan Kcsok, ana yurdu Kuzey Kafkasyaya dönünce avukatlığa başlamış ve soydaşlarının haklarını savunmuştur. 1917 Şubat ihtilali üzerine vatanının bağımsızlığı uğrunda mücadeleye girişmiş, 11.Mayıs.1918 de kurulan Kuzey Kafkas Hükümetinde parlamento üyesi, bilâhare de hükümet başkanı A. Çermoy'un Avrupaya gitmesi üzerine de parlamento başkanı seçilmiştir. Rusların Kuzey Kafkasyayı tekrar istilaları üzerine ise Türkiyeye sığınmış ve burada vatanının bağımsızlık davası yolundaki çalışmalara katılmıştır.

8.Ocak.1962 tarihinde vefat eden merhumun cenazesi 10.Ocak.1962 de askeri bir törenle kaldırılmıştır.

Ölümünün üçüncü yıl dönümünde merhumu rahmetle anarız.

TARİHTE KAFKASYA

Birçok okuyucularımızdan aldığımız mektuplardan merhum Gn. İsmail Berkuk'un «Tarihte Kafkasya» adlı eserini istediklerini öğrendik. Türkiyede şimdiye kadar yayınlanan en ilmi ve detaylı bir eser olarak tavsiye edebileceğimiz bu kitabı isteyen okuyucularımıza gönderebileceğimizi bildiririz.

Fiatı 35 TL. olan bu kıymetli eseri dergi idaremizden temin edebilirsiniz:

AYININ ÖĞÜDÜ

Yazan: Mahir ÇAĞATAY

Delikanlının biri sevdiği kızıdan söz almak düşüncesiyle arkadaşını da yanına alarak komşu köye gider. Kız misafirleri hürmetle karşılar. Kızın güzelliği karşısında ona gönlünü kaptırmaktan kendini alamayan delikanlının arkadaşı, bir ara söz arasında kıza sevgisini ima eder. Güzel olduğu kadar da hazır cevap olan kız bu durum karşısında kendini beğenmiş olan toy delikanlılara bir ders vermek amacıyla:

— Bir kapıda iki dilenci olmaz. Size bir teklifim var. Hemen şimdi tüfeklerinizi alıp ava çıkacaksınız. Hanginiz daha önce bir ayı vurup postunu bana getirirse onunla evleneceğim der.

Delikanlılar bu teklifi uygun bularak birlikte ava giderler. Tesadüfen biraz sonra karşılarına bir ayı çıkar. Delikanlı hemen tüfeğini ayının üzerine boşaltır ve ayı da yere düşer. Ayının yanına koşan iki arkadaş aniden ayının fırlaması karşısında şaşkına dönerler ve ayı kendisine ateş eden delikanlıyı altına alıp çiğner. Arkadaşı ise korkarak oradan uzaklaşır ve bir ağacaçıkarak olanları gözetir. Kızgın ayı avcıyı iyice ezdikten sonra üzerine eğilerek nefes alıp almadığını kontrol eder. Öldüğüne kanaat getirince de avını parçalamak amacıyla ilerdeki koruluktan kütük getirmeğe gider. Fırsatı kaçırmayan genç hemen oradan sıvışarak arkadaşının sığındığı ağaca tırmanır. Selâmete eriştikten sonra da kızgın bir şekilde arkadaşına söylenir:

— İn aşağı adi herif, sen de hiç insanlık yokmuş! Der. Arkadaşı da çok korktuğunu itiraf eder ve özür diler. Hemen arkasından da:

— Kusura bakma ama merak ettim, ayı kulağına eğilip ne söyledi? diye sorar. Delikanlı öfkeyle şu cevabı yapıştırır:

— Ayı bana bir öğütte bulundu; dedi ki «elde edemiyeceğin şey için elin kızına söz verme, arkadaşına güvenip de ayıyla güreşmeğe kalkma.»

Bütün Hemşehrilerimizin

Şeker Bayramlarını Candan Kutlar

Saadetler Dileriz.

KAFKASYA

Kahraman Şamil ve Hakkındaki Uydurmalar

Yazan : Mahmut KUSKO

«Dağıstan Arslanı Şeyh Şâmil» başlığıyla Dünya Gazetesinde çıkan ve birkaç gün devam eden yazıyı üzüntü ile okudum. İmzasız olduğu gibi kaynak da göstermeksizin neşredilen bu yazının hiç bir ciddiyet taşımadığı gerçekleri bilen her aydın için kolayca anlaşılacaktır. Fikirleri acayip, bilgileri de hiç denecek kadar kıt olan bu gibi insanların başkalarını kendi acayip inançlarına inandırmak istemelerine acımamak mümkün değildir.

Söz konusu yazıda: İ. Şâmil'in etrafında gerek bağlılık ve gerekse savaş birliği olmadığı iddia ediliyor. Bilindiği gibi İ. Şâmil'in yurdu Kuzey Kafkasya'da bazı milliyet, dil ve din ayrılıkları mevcuttu. Buna rağmen bu, milli birliğe hiç bir zaman engel olmadı. Gerek bağımsızlık savaşlarında ve gerekse Cumhuriyetin ilânında milli birliğin varlığı ispat edilmiştir. Milli birlik mevcut olmaksızın silâh ve sayıca mukayese edilmeyecek kadar üstün bir durumda olan Çar ordularına karşı yarım asırlık muharebeyi kahramanca devam ettirmek kabil olmazdı.

Rus - Kafkas harbinde, Kuzey Kafkasyalılar arasında İ. Şâmil'in sağladığı milli birliği, bugünkü Sovyetler Birliği İlim Akademisi Tarih Araştırmacıları dahi inkâr edememişlerdir. Sovyetler Birliği İlim Akademisi tarafından 1960 yılında

Moskova'da neşredilen «NARODI KAVKAZA» (Kafkas Milletleri) adlı kitabın I. cildinin 98. sayfasında şöyle yazılıyor: Kuzey Batı Kafkasyalıların İ. Şâmil ile işbirliğini sağlamak üzere vazifelendirdikleri Muhammed - Emin başarılı olmuştur. Kuzey - Osetya, Kabardın, Çerkes, Adige ve Abhazlar; Ş. Şâmil'e iltihak edilerek milli birliği sağlamışlardır. M. Emin; İmam Şâmil'in yardımcı sıfatında birçok değerli murid ve naibler yetiştirmiştir. Hele Adige'ler arasında çok itibar sağlamıştı. Çar ordularının devamlı hücumlarına dayanamayan Osetin ve Kabartayların silâhları bırakmasından sonra Adigeler daha uzun zaman mukavemet etmişlerdir. Günib'de Ş. Şâmil'in (26 Ağustos 1859 da) teslimini duyan Muhammed Emin, Şâmil'i izleyerek 20 Kasım 1859 tarihinde teslim olmuştur. Buna rağmen, bu teslim haberini maksatlı telâkki eden Adigeler Mayıs 1864 tarihine kadar mukavemet etmişlerdir.

Güya, 1855 yılında bir Rus prensesi tarafından Şâmil'in olduğu iddiası ile neşredilen tamamen uydurma ve çirkin resmin Şâmil'e benzer tarafı yoktur. Halbuki Şâmil'in çok yakışıklı ve güzel olduğunu Şâmil hakkındaki mevcut kitaplar da görmek mümkündür.

Kuzey Kafkasyalıların kartal yuvalarına benzeyen kulübelerde

yaşadıklarına dair iddia da asılsızdır. Onların çok eski tarihe dayanan medeniyetleri vardı. Kuzey Kafkasyanın birçok bölgelerinde bunu ispat eden halen sayısız âsâri atika (eski mimari eserler) mevcuttur. Bu sebeple neşrettiğimiz bu resim uydurma değildir ve Rus - Kafkas savaşlarında Çar orduları tarafından harabe haline getirilen İnguşet-ya'da Tergim köyünün bugünkü durumunu göstermektedir. Resim, «NARODI KAVKAZA» adlı kitabın 379. sahifesinden alınmıştır. Aynı kitabın 378. sahifesinde bakınız ne yazılıyor: «Hemen, hemen bütün köylerde bu tip kuleler vardı, bunlardan bazıları hem mesken hem de, savaş; bazıları ise yalnız savaş ve gözleme kulesi olarak kullanılıyordu.» Gerçi yazar Kuzey Kafkasya köyleri birer kale gibiydi demekle kendi kendini yalancı mevkine koymuştur.

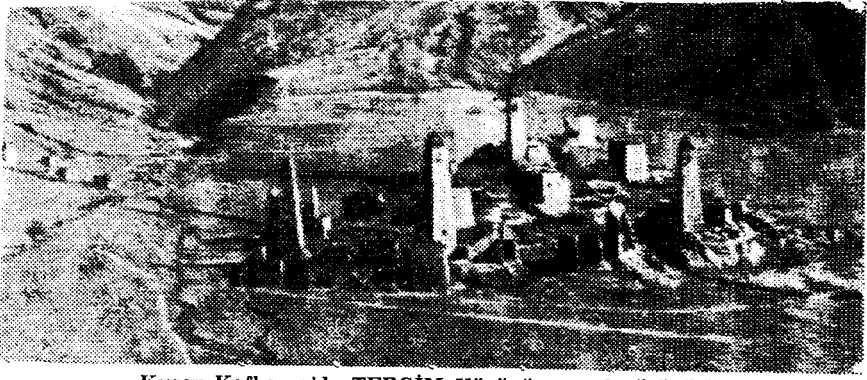
Kuzey Kafkasya kadınları arasında iffeti uğruna canını feda etmeyene rastlamamak kabil değildi. «Yazarın» iddiasına göre: Kuzey Kafkasya nüfusu kan dâvası yüzünden birbirini öldürmekle o kadar azalıyormuş ki tedbir olarak şaşılacak çareler bulunmuş. İnguşlerde dul bir kadın kapı eşiğine yatmak suretiyle gayri meşru erkek davet edermiş ve doğan çocukları halk tarafından büyütülürmüş. Bu iddia tamamen yalan ve alçakça bir uydurmadan ibarettir.

İ. Şâmil'in daha Kafkasyalıların önderi olmadan önce, genç yaşında Mekkeye gittiği ve orada Ceza-yirin bağımsızlık kahramanı Abdulkadirle bulunduğu da uydurma

dır. İ. Şâmil Ruslara mağlup olduktan önce Kafkasya dışında hiç bir yere gitmemiştir.

Şâmil ve yardımcılarının tek kanunu terör imiş. Şâmil'in kanunu İslâm şeriatına dayanan Kafkas dinamizmi idi. Kafkas örf ve adetleriyle İslâm dinine çok sadık olan Şâmil ve Kafkasyalılar bundan zerre kadar ayrılmamışlardır. Savaş devam ederken milli birliği devam ettirmek ve askeri disiplini sağlamak için şüphesiz bir devlet nizamını şarttı. O zamanki İslâm ülkesinde olduğu gibi Ş. Şâmil için en uygun ve adilâne nizam da şeriat kanunlarıydı. Hainleri cezalandırmak bir nevi devlet nizamıdır; ancak şüphelendiği kimselerin ellerini kestirdiği varit değildir; çünkü şeriat şüpheye kıymet vermediği gibi şüpheye dayanarakta asla cezalandırmaz. Savaş esnasında esir alınan bir Rus prensinin eşi ve çocukları yaya olarak bir yere sevk edilirken sıcak ve susuzluktan ağlayan çocuğun annesini nelinden alınarak ayaklarından tutulup kayaya çarpılmak suretiyle öldürüldüğü de varit değildir ve tamamen uydurmadır.

Ruslarla anlaşmak fikrini ortaya atana yüz kırbaç vurulacağı emrinin Şâmil'in olduğu doğrudur. Ancak bu münasebetle öyle bir uydurma yazılıyor ki dehşete kapılmak elden gelmiyor. Güya, Şeyh Şâmil'in annesi düşmanla anlaşmaktan oğluna bahsetmiş, öfkelenen Şâmil de ona yüz kırbaç vurdurmağa başlamış, fakat yaşlı kadın birkaç kırbaçtan sonra bayılınca Şâmil ortaya çıkmış ve geri kalan kırbaçın



Kuzey Kafkasya'da TERGİM Köyünün genel görünüşü

kendisine vurulmasını istemiş, vurmamak istemiyenleri ölümlle tehdit ederek emrini yerine getirmiş. Sağlam bir müslüman, ciddi bir ahlâk ve nezaket sahibi olan Ş. Şâmil, şöyle dursun annesine kırbaç attıracak hiç bir Kafkasyalıya rastlamak kabîl değildi. Bu uydurma olay ne Şâmil'e ne İslâm ahlâkına, ne de şeriata uyar. Şeyh Şâmil'in büyüklere, hele annesine karşı olan sonsuz saygısı, meşhur Ukraynalı yazar Taras G. Şevçenko'nun 1845 yılında yazdığı «KAFKASYALILAR» adlı eseriyle dünyaya tanıtılmıştır.

Hacı Murad'ın Ruslara iltihak ettiği doğru, fakat İ. Şâmil'le bozularak değil, anlaşarak, gizli malûmat ve slâhları Ruslardan kaçırmak için bu işi yaptığı rivayeti de gerçeğe daha yakındır. Hacı Murad İ. Şâmil'in değerli komutanlarından İmam Hamzatı şahsi husumeti yüzünden öldürmesinden sonra bu hâdise dolayısı ile Ruslara sığındığı süsünü verip Şâmil tarafından vazifelendirdiği doğrudur. Dağıstanın Avar bölgesinin Rus idaresine geçmesinden az sonra Ahmet Han bu bölgenin hanlığına tâyin edilmişti. Bu sırada Ruslara sığındığını ilân eden Hacı Murad'ı Ruslar taltif

ederek askeri teğmen rütbesiyle Ahmet Hanın muavinliğine getirdiler. Bilâhare yapılan ihbar ve şüphe üzerine Ş. Şâmil ile gizli haberleşme suçundan tevkif etmişler, ellerini bağlatarak bir muhafız müfrezesiyle yaya olarak Temir Han Şura-ya sevk etmek üzere yola çıkarılmıştı. Mucize kabûlinden ağır yaralı olarak muhafızlardan kaçan H. Murad bir çobanın yardımı ile iyileşmiş ve Ruslarla çete savaşı yaptıktan sonra tekrar Ş. Şâmil'e kavuşmuştur.

Ş. Şâmil 1859 yılında yanında pek az savaşı ile Gunib yaylasına geldiği bir sırada yanındakilerin ricası üzerine, kadın ve çocukların felâketine sebep olmamak için teslim olmuştu. Çar ona esir muamelesi yapmadı ve kısa bir zaman sonra serbest bıraktığı zaman Türkiye'ye (İstanbul'a) gelmiş ve Sultan Abdülâziz tarafından kabul edilip ağırlandı. Türkiye'den, büyük İslâm Peygamberi Hazreti Muhammed'in kabrinin bulunduğu ve İslâmiyetin en kutsal yeri Medine şehrine gitmiş ve orada rahmete kavuşmuştur.

Not : İmam Şâmil'in detaylı biyografyası ileriki sayılarımızda yayınlanacaktır.

UNUTAMIYACAĞIMIZ GÜNLER

- 8.1.1962 KUZEY KAFKASYANIN SABIK MİLLİ HÜKÜMET BAŞKANI PŞİMAHO KOSOK VEFAT ETTİ.
- 8.1.1961 DÜNYA ŞAMPİYONU YAŞAR DOĞU VEFAT ETTİ.
- 19.1.1931 İDEALİST YAZAR FETGEREY ŞÖENÜ İSTANBULDA VEFAT ETTİ.
- 4.2.1871 İMAM ŞAMİL MEDİNEDE VEFAT ETTİ.
- 6.2.1946 KUZEY KAFKASYALI GEN. KILIÇ GİREY MOSKOVADA İDAM EDİLDİ.
- 10.2.1947 BESTEKAR MUHLİS SABAHATTİN VEFAT ETTİ.
- 16.2.1801 KRAL JORJ'UN İSTEĞİ ÜZERİNE ÇAR ALEKSANDR GÜRCİSTANI RUSYAYA İLHAK ETTİ.
- 23.2.1944 KUZEY KAFKASYALI ÇEÇEN—İNGUŞ VE KARAÇAY BALKARLAR RUSLAR TARAFINDAN ANA YURTLARI KAFKASLARDAN SİBİRYA VE ORTA ASYAYA SÜRGÜN EDİLDİLER.

VOLGA BOYU ALMANLARININ İTİBARLARI İADE EDİLDİ

Sayıları yarım milyonu aşan ve 1941 yılının Ağustosunda Hitler ordularına yardım ettikleri bahanesiyle Orta Asya ve Sibiryaya sürgün edilen Volga boyu Almanları Stalin'in ölümünden sonra dahi yurtlarına döndürülmemiş ve daima kontrol altında bulundurulmuşlardır. Ancak son zamanlarda Volga Almanlarına itibarları iade olunmuş ve bu cümleden olarak kendi okullarında Almanca öğrenim yapmalarına ve Almanca gazete çıkarmalarına müsaade olunmuştur. Halen Moğolistandaki Alma Ata radyosunun hergün belirli saatlerde Almanca yayın yaptığı bildirilmektedir.

Bilindiği üzere Volga boyu Almanları Alman asıllı olan Rus Çarıçesi Büyük Katerina tarafından 1764 yılında Almanyadan getirilerek Volga nehri kıyılarında yerleştirilmiş olan Almanlardır. O tarihte bu göçmenlerin sayısı 30.000 kişi kadardı.

KISA HABERLERİMİZ : Turhal Kafkas Derneği Yönetim Kurulu üyelerinden S. Sadettin Karaerkek'in bir kız çocuğunun dünyaya geldiği memnuniyetle öğrenilmiştir.

Turhal Kafkas Derneği Yönetim Kurulu üyelerinden S. Rahmi Yılmaz'ın oğlu Turgut Yılmaz ile Bn. Ayhan 20.2.1935 tarihinde nişanlanmışlardır. Gençleri tebrik ederiz.

Turhal Kafkas Derneği üyelerinden S. Bedri Der'in bir kız çocuğu dünyaya gelmiştir. Yavruya sağlı kdileriz.

VEFAT : Turhal'ın Bahçebaşı Köyünden Hacı Mahmut Efendini nvefat ettiği teessürle haber alınmıştır. Muhitinde çok sevilen müteveffanın cenazesi büyük bir hemşeri topluluğu tarafından kaldırılmıştır. Merhuma Tanrıdan rahmet, ailesine başsağlığı dileriz.

KAYIPLARIMIZ :

RIZA DEVRİMİ KAYBETTİK

Büyük bir üzüntüyle öğrendiğimize göre Düzce Kafkas Yardımlaşma derneği başkanı Rıza Devrim 21 Ocak 1965 perşembe günü kalb sektesinden ani olarak vefat etmiştir.

Merhumun cenazesi çok büyük bir hemşeri topluluğu tarafından kaldırılarak Düzcedeki ebedi istirahatgâhına defnedilmiştir.

Mütevevffa 1330 yılında Düzce'nin İstilli köyünde dünyaya gelmiştir. Kuzey Kafkaslıların Besleney dalından olup, babası Hatib İbrahim 1889 Kafkas göçmenlerindedir. Ailevi sebepler yüzünden Lise ikinci sınıfından ayrılan merhum 1946 yılında politika hayatına atılmış, bu arada 1964 yılında Düzce Kafkas yardımlaşma derneğini kurmuştur. Son olarak Bolu İl Genel Meclisinde Düzce temsilcisi olarak görevliydi.

Muhitinde, doğruluğu, hitabeti ve çalışkanlığı ile tanınmış olan merhumu biz Kuzey Kafkaslılar yeri doldurulmaz bir idealist arkadaşımız olarak her zaman minnetle anacağız.

Merhuma tanrıdan rahmet, eşi, çocukları ve yakın dost ve akrabalarına baş sağlığı dileriz.

Ruhu Şad olsun.



Dr. KAYIR DOY VEFAT ETTİ

Kuzey Kafkasya mültecileri bir kurban daha verdiler.

Doktor Kayır Doymuş, kısa süren bir hastalıktan sonra 21 Ocak 1965 de İstanbul'da vefat etmiştir. Cenazesi, Şişli camiiinde kılınıktan sonra Zincirlikuyu mezarlığına defnedilmiştir.

Rahmetli, Kuzey Kafkasyanın Osetin kabilesinden olup, Elhot köyünde dünyaya gelmiş, Vladikafkaz lisesinden mezun olmuş, Rostov-Don üniversitesinin tıp fakültesini bitirdikten sonra bir müddet doktor olarak Dağıstanda çalışmış, ikinci cihan harbinde Rus ordusunda askeri doktor iken Almanlara esir düşmüştür.

Almanya'da Kafkasya esirlerinden teşkil edilen lejyonda doktorluk yapmış, Almanya mağlup olduktan sonra, lejyonda çalışanları İngiliz ve Amerikan hükümetleri Sovyet Rusyaya teslim ederken, gizlenmeğe muvaffak olmuş ve bir müddet sonra Kazablankaya geçerek, gerek Kazablankada, gerekse bilâhare gittiği Pariste mesleğini ilerletmeğe muvaffak olmuştur.

Bundan 14 sene kadar evvel Türkiye'ye gelmiş, doktorluk imtihanını Türk üniversitesinde de vermiş, doktorluk hakkını kazanmıştı.

Merhum mesleğinde burada da muvaffak olmuş ve çok sevilmiş idi.

Cenaze merasiminde büyük bir kalabalık hazır bulunmuş ve pekçok gelen gelmiştir.

Allah rahmet eylesin

AKTÜALİTE:

TURHALDA KAFKAS GECESİ

Turhal Kafkas Kültür ve Yardımlaşma Derneği 5 Şubat tarihinde Turhal Belediye Salonunda bir gece tartiplemiş ve gece de Kafkas Folklor ekibinin Kafkas oyunları başarıyla icra olunmuştur.

KIRIM TÜRKLERİNİN BALOSU

Ankaradaki Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneğinin tertiplediği Kırım Gecesi 6 Şubat, 1965 tarihinde Akalın düğün salonunda yapılmıştır. Geç vakitlere kadar neşe içerisinde devam etmiş ve çeşitli Kırım milli oyunları programda yer almıştır.

AFER ÖZCANOĞLU (GİRBİ) ALMANYAYA GİTTİ

Öğrendiğimize göre İstanbul Kafkas Kültür Derneği'nin kıymetli yöneticilerinden Afer Gırbı uzunca bir süre kalmak üzere Almanyaya gitmiştir. İstanbul Kafkas Kültür derneğinin çalışmalarında uzun seneler hizmet eden kıymetli arkadaşımıza seyahatinde başarılar dileriz.

— NİKAH TÖRENİ —

Memnuniyetle öğrendiğimize göre kıymetli hemşerilerimizden Müh. Hüseyin Hurma ile Sevil Sezen'in nikâh törenleri 30 Ocak 1965 tarihinde Düzce belediye levlenme salonunda yapılmıştır. Her iki aileyi tebrik eder mutluluklar dileriz.

OKUYUCU MEKTUPLARINA CEVAPLAR

Çorumdan Sayın Ahmet Özkan: Noksan sayılarınız adresinize gönderildi. İlginize teşekkürler.

Değirmisazdan Sayın Mahir Çağatay: Geleneklerimizle ilgili hikâyeleriniz çok güzel ve orijinal. Yazılarınızı her zaman bekliyoruz. Sizlere sağlık ve uzun ömürler dileriz. İlginize teşekkürler.

Bursadan Sayın A. Ö.: İstedığınız dergiler adresinize gönderildi. Bu gibi ufak hizmetler karşılığında masrafa girmesiniz de olur. İlginize teşekkürler, sizlerden daha olumlu çalışmalar bekliyoruz.

Antalyadan Sayın Mevlut Yediç: Şiirlerinizi aldık. Mısra sonlarındaki ses uyumları çok güzel. Yalnız henüz tekniğiniz zayıf. Daha çok okumanız lâzım. Eski tarzdan ayrılıp kendinize has üslup kurmanız daha iyi olur. Şiir'in incelik (nezaket) olduğunu unutmayın. Meselâ «ANAM ÖGRETİ» şiirinizdeki artık hiç kullanılmayan (Vatanım çün, ilmini kimya ve Gâvur başı) gibi terimlerden kaçının. Tenkitlerimize bakıp çalışmalarınızı engellemeyin. Yeni yazılarınızı bekliyoruz. İlginize teşekkürler.

Tokattan Sayın Ç. A.: Yazınızda ilmi bir değer bulamadık. Yayınlayamayacağımız için özür dileriz. Şeyh Mansur Hakkında önümüzdeki sayıda yayın yapacağımızı ümit ediyoruz. Dergimizin yayınında uygulanacak sistem daha önce açıklanmıştı. Olaylar ve ünlü kişilerin biyografyaları ancak onların hayatıyla ilgili tarihlerde yayınlanabilecektir.

Kadınhan'da S. Bayram Tuğ: Mektubunuzda bahsettiğiniz eserde dahil olmak üzere dergimizde yayımlanan yazıların hemen, hepsi Türkiyede ilk defa yayınlanmaktadır. Bu sebeple bu yazıların yabancı dillerde yazılmış olan asıllarının henüz Türkçeye çevirisi yapılmamıştır. Ancak dergimizde yayımlandıktan sonradır ki bunların kitap haline getirilmesi düşünülecektir. Şimdilik «Eski Adige Tarihi»ni dergimizden takip etmekten başka çare yoktur.

Ankara Kuzey Kafkasya Kùltür Derneğinden Bildirilmiştir

Derneğimizin tertipleğiği (KAFKAS GECEĞİ) 3 Nisan 1965 Cumartesi akşamı BAĞÇELİEVLER AKALIN DÜĞÜN salonunda yapılacaktır.

Bütün hazırlıkların tamamlanmakta olduğu geceye ait davetiyeler aşağıdaki adreslerden ve davetiye kaldığı takdirde de salondan temin edilebilecektir.

Bütün üye ve vatandaşlarımızın davetli buldukları gece hakkında daha fazla bilgiyi dernek merkezinden öğrenmek mümkündür.

ANKARA KUZEY KAFKASYA
KÙLTÜR DERNEĞİ
YÖNETİM KURULU

DAVETİYELELER :

- 1 — Yeniřehir Namık Kemal Mahallesi Kumrular Sokak Kafkas Lokantası,
- 2 — Yenimahalle Çarşı Caddesinde Terzi Asım Akalın, No: 5
- 3 — Bahçelievler Akalın Düğün salonu,

NOT : Her çeşit bilgi için müracaat : Tel : 15.54 50

İstanbul Kafkas Kültür Derneğinden Bildirilmiştir

Derneğimizin her sene tertiplemekte olduğu (KAFKAS BALOSU) 13 Mart 1965 Cumartesi günü akşamı İstanbul Taksim Belediye Gazinosunda yapılacaktır.

Bütün üye ve vatandaşlarımızın davetli buldukları gecemiz hakkında daha fazla bilgiyi dernek merkezinden öğrenmek mümkündür.

KAFKAS KÜLTÜR DERNEĞİ
YÖNETİM KURULU

DAVETİYELER :

1 — İstiklâl Caddesi Tokatlıyan Han Kat 3 No: 18

BEYOĞLU
İstanbul

2 — Balo gecesi Gazinodan temin edilebilir.

NOT : Taşradan gecemize katılmak isteyen hemşerilerimiz önceden haber verdikleri takdirde kendilerine yer ayrılacaktır.